

Masarykova univerzita
Ekonomicko-správní fakulta
Študijný odbor: Hospodářská politika a mezinárodní vztahy

M U N I
E C O N

VPLYV ŠTRUKTURÁLNEJ NEROVNOSTI NA KOHÉZIU EURÓPSKEJ ÚNIE

The Effect of Structural Inequality on the Cohesion of
the European Union

Diplomová práce

Vedúci diplomovej práce:
Mgr. Vladan HODULÁK, Ph.D.

Autor:
Bc. Juraj VANKO

Brno, 2019

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Akademický rok: 2018/2019

Student:	Bc. Juraj Vanko
Obor:	Hospodářská politika a mezinárodní vztahy
Název práce:	Vplyv štrukturálnej nerovnosti na kohéziu Európskej únie
Název práce anglicky:	The effect of structural inequality on the cohesion of the European Union
Cíl práce, postup a použité metody:	Predmetom diplomovej práce je analytická štúdia faktorov medzinárodnej štrukturálnej nerovnosti na prípade Európskej únie. Základom práce je vyjadriť úroveň štrukturálnej moci pre jednotlivé členské krajiny a následne tak definovať stav štrukturálnej nerovnosti v únii. Cieľom práce je pomocou dosiahnutých hodnôt analyzovať vplyv štrukturálnej nerovnosti na kohéziu únie. Teoretická časť práce sa zaoberá predstavením konceptu štrukturálnej moci, vymedzením teoretického rámca o vzťahu nerovnosti a kooperácie a definovaním hlavného aktéra. Praktická časť práce sa pomocou aplikácie teoretických prístupov zaoberá analýzou kohézie v únii.
Rozsah grafických prací:	Podle pokynů vedoucího práce
Rozsah práce bez příloh:	60 – 80 stran
Literatura:	FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. <i>Evropská unie</i> . 2., dopl. a aktualiz. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. 803 s. ISBN 9788073252236. STRANGE, Susan. <i>States and markets</i> . 2nd ed. London: Continuum, 1994. 266 s. ISBN 082647389X. TURCHIN, Peter. <i>War and peace and war : the rise and fall of empires</i> . New York: Plume book, 2006. viii, 405. ISBN 9780452288195.
Vedoucí práce:	Mgr. Vladan Hodulák, Ph.D.
Pracoviště vedoucího práce:	Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií

Datum zadání práce: 16. 4. 2018

Termín odevzdání diplomové práce a vložení do IS je uveden v platném harmonogramu akademického roku.

V Brně dne: 6. 5. 2019

Anotácia

Predmetom diplomovej práce je analytická štúdia faktoru medzinárodnej štrukturálnej nerovnosti na prípade Európskej únie. Základom práce je vyjadriť úroveň štrukturálnej moci pre jednotlivé členské krajiny a následne tak definovať stav štrukturálnej nerovnosti v únii. Cieľom práce je pomocou dosiahnutých hodnôt analyzovať vplyv štrukturálnej nerovnosti na kohéziu únie. Teoretická časť práce sa zaoberá predstavením konceptu štrukturálnej moci, vymedzením teoretického rámca o vzťahu nerovnosti a kooperácie a definovaním hlavného aktéra. Praktická časť práce sa pomocou aplikácie teoretických prístupov zaoberá analýzou kohézie v únii.

Annotation

The subject of the diploma thesis is an analytical study of the factor of international structural inequality in the case of the European Union. The basis of the thesis is to express the level of structural power for individual member countries and consequently to define the state of structural inequality in the Union. The aim of the thesis is to analyze the impact of structural inequality on the cohesion of the Union, using the achieved values. The theoretical part deals with introducing the concept of structural power, defining the theoretical framework for the relationship of inequality and cooperation and defining the main actor. The practical part of the thesis deals with the analysis of the cohesion in the Union by applying theoretical approaches.

Kľúčové slová

Európska únia, kohézia, štrukturálna nerovnosť, štrukturálna moc, neorealizmus, neoliberalizmus

Keywords

European Union, cohesion, structural inequality, structural power, neorealism, neoliberalism

Prehlásenie

Prehlasujem, že som diplomovú prácu *Vplyv štrukturálnej nerovnosti na kohéziu Európskej únie* vypracoval samostatne pod vedením Mgr. Vladana Hoduláka, Ph.D. a uviedol v nej všetky použité literárne, odborné a iné zdroje v súlade s právnymi predpismi, vnútornými predpismi Masarykovej Univerzity a vnútornými aktami riadenia Masarykovej Univerzity a Ekonomicko-správnej fakulty MU.

V Brne, dňa 10.5.2019

Juraj Vanko

Pod'akovanie

Na tomto mieste by som rád pod'akoval Mgr. Vladanovi Hodulákovi, Ph.D. za odborné rady a cenné pripomienky, ktorými prispel k vypracovaniu tejto diplomovej práce.

Obsah

ÚVOD	9
CIELE PRÁCE.....	10
METODOLÓGIA	11
ŠTRUKTÚRA PRÁCE.....	12
1 TEORETICKÉ UCHOPENIE	14
1.1 NEROVNOSŤ A KOOPERÁCIA	15
1.2 ŠTRUKTURÁLNA MOC.....	18
1.2.1 <i>Bezpečnosť</i>	19
1.2.2 <i>Produkcia</i>	21
1.2.3 <i>Financie</i>	23
1.2.4 <i>Informácie</i>	26
1.3 KOHÉZIA.....	27
1.4 PROBLÉM ANALYTICKÝCH ROVÍN	28
1.5 NEOREALIZMUS	29
1.6 NEOLIBERALIZMUS	33
2 PRAKTICKÁ ČASŤ	37
2.1 INDIKÁTORY A POSTUP ANALÝZY	37
2.2 HIERARCHIA A ŠTRUKTURÁLNA NEROVNOSŤ V ROKOCH 2008 A 2013	40
2.3 KOHÉZIA V ROKOCH 2009 A 2014	43
2.4 VZŤAH ŠTRUKTURÁLNEJ NEROVNOSTI A KOHÉZIE	45
2.5 DOPLNKOVÁ ANALÝZA	50
3 DISKUSIA	52
ZÁVER	54
SUMARIZÁCIA VÝSLEDKOV	54
MOŽNÉ POKRAČOVANIE.....	55
ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV	56
ZOZNAM TABULIEK.....	62
ZOZNAM OBRÁZKOV	63
ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK.....	64
ZOZNAM PRÍLOH	66
PRÍLOHA 1: BODOVÉ HODNOTENIA, ROK 2008	67
PRÍLOHA 2: BODOVÉ HODNOTENIA, ROK 2013	77

Úvod

„The key question in assessing Europe's resources is whether Europe will develop enough political and social-cultural cohesion to act as one on a wide range of international issues, or whether it will remain a limited grouping of countries with strongly different nationalisms, political cultures, and foreign policies.“

(Nye, 2011: 224)

Európska integrácia od svojich počiatkov až po súčasnú podobu prešla skutočne dlhú a náročnú cestu trvajúcú niekoľko desaťročí (napr. Fiala et al., 2018: 49-230). Tak ako aj počas tejto cesty, tak aj dnes musí projekt spoločnej Európy čeliť rôznym výzvam. Medzi tie patrí aj ohrozovanie kohézie v únii, ktorá je akýmsi lepidlom držiacim celú úniu pohromade. Negatívny vývoj kohézie je možné sledovať napríklad prostredníctvom nárastu popularity extrémne pravicových, pravicovo populistických či nacionalistických myšlienok. Politické strany a ich členovia s touto orientáciou sa totižto v posledných rokoch dostávajú nielen do národných parlamentov členských krajín, ale aj do parlamentu európskeho. Podľa prognózy európskeho parlamentu sa potom očakáva, že v ďalších eurovoľbách (25. máj 2019) získajú značný počet mandátov práve tieto politické strany (TASR, 2019). Euroskeptická či dokonca proti európska rétorika takýchto strán potom predstavuje ohrozenie pre budúcnosť spoločnej Európy. Ak má byť teda Európska únia zachovaná, je potrebné hľadať príčiny tohto nepriaznivého vývoja európskej kohézie. V tom spočíva zmysel aj tejto diplomovej práce.

Jedným z možných faktorov, ktorý by teoreticky mohol ovplyvňovať kohéziu Európskej únie, je štrukturálna nerovnosť. Peter Turchin vo svojich niekoľkých knižných dielach a množstve iných príspevkov rozpracováva túto tézu a na rôznych historických príkladoch ukazuje, ako rastúca nerovnosť viedla ku kolapsu impérií práve prostredníctvom narušenia kohézie v týchto impériách (napr. Turchin, 2007). Ak potom existuje možnosť, že sa Európska únia stane obeťou podobného osudu, je potrebné venovať sa štúdiu príčin, ktoré by ho mohli spôsobiť. Predmetom tejto diplomovej práce je snaha zistiť, či je možné za takúto príčinu považovať aj štrukturálnu nerovnosť.

Pokiaľ sa čitateľ rozhodne prečítať si predkladaný text, tak sa dozvie o jednom z možných prístupov ako sa na vzťah štrukturálnej nerovnosti a kohézie dá nazerať.

Ciele práce

Hľadanie odpovedí na otázky týkajúce sa budúcnosti Európskej únie a európskeho integračného procesu sa v posledných rokoch stáva trendom nielen v akademickej obci, ale aj medzi širokou verejnosťou. Napriek tomu, že obdobie po jednej z najrozsiahlejších ekonomických kríz malo priniesť toľko propagovanú solidaritu a spoluprácu, je európska spoločnosť svedkom presne opačných trendov. Naprieč európskou verejnosťou sa šíria protichodné názory na riešenie mnohých problémov a taktiež sa často názory verejnosti nezhodujú s názormi politickej elity (Lacina a Ostřížek, 2011: 407). Veľkou hrozbou sa pre európsku integráciu v poslednom období stáva prírval pravicového populizmu či extrémizmu s proti-imigračnou a euroskeptickou rétorikou jeho zástancov. Tieto trendy, prítomné najmä v stredoeurópskych krajinách, spôsobujú odklon politickej trajektórie niektorých členov únie od politiky nastavenej v Bruseli či v Berlíne (peterturchin.com, Turchin, 2017).

Aká je však príčina nepriaznivého vývoja európskej integrácie? Jednu z potenciálnych odpovedí je možné hľadať na poli kultúrnej evolúcie, a to konkrétne v oblasti skupinovej kooperácie. Dosiahnuť kooperáciu v skupine je totižto zložitou úlohou, ktorá vyžaduje aby aktéri skupiny zdieľali spoločné hodnoty a inštitúcie, pričom čím väčšia je daná skupina, tým ťažšie sa potrebné prvky na vznik kooperácie hľadajú. To znamená, že expanzia Európskej únie z pôvodných šiestich národov na súčasných dvadsaťosem¹ zrejme neprispela k riešeniu problematiky nachádzania spolupráce (peterturchin.com, Turchin, 2016). Ďalším faktorom, ktorý ovplyvňuje kooperáciu v skupine, a pravdepodobne súvisí aj s veľkosťou skupiny, je rozširujúca sa nerovnosť medzi členmi skupiny. Príliš veľké rozdiely v mocenskom postavení aktérov totižto komplikujú nachádzanie spoločnej reči, čím sa stávajú pre kooperáciu škodlivými (Cronin et al., 2015). Tieto rozdiely tvoria tzv. štrukturálnu nerovnosť, ktorú je teda možné definovať ako faktor, ktorý odráža nerovnosti v moci či vo vplyve medzi aktérmi nejakej skupiny (Lister, 2004: 177-178). Hlavným cieľom práce bude teda sledovať vývoj štrukturálnej nerovnosti a vývoj kohézie v Európskej únii, pričom následne budú tieto faktory porovnané s cieľom hľadania možných korelácií. Výskumná hypotéza je teda nasledujúca:

- *Medzinárodná štrukturálna nerovnosť má negatívny vplyv na kohéziu Európskej únie.*

¹ V dobe písania práce bolo Spojené kráľovstvo ešte členom Európskej únie.

Na základe výsledkov preskúmania danej hypotézy bude ďalším cieľom práce diskutovať o správnosti niektorých neorealistických a neoliberalistických predpokladov, týkajúcich sa anarchického usporiadania medzinárodného systému, výnosov plynúcich z kooperácie a ofenzívneho, resp. defenzívneho naladenia krajín. Proti anarchii v medzinárodnom usporiadaní bude oponované pomocou vytvorenia hierarchie a následnej snahe dokázať relevantnosť tejto hierarchie. Ďalej ak sa potvrdí správnosť hypotézy, bude podporený neorealistický predpoklad relatívnych výnosov, teda že štáty vnímajú relatívne nižšie výnosy spôsobené ich nižším postavením, takže sa na kooperácii odmietajú zúčastňovať. Ak sa naopak správnosť hypotézy nepotvrdí, bude podporený neoliberalistický predpoklad absolútnych výnosov, teda že štátom neprekáža relatívne nižší zisk z kooperácie, takže sa na spolupráci zúčastňujú aj pri nerovnosti. Pomocou dát zobrazujúcich zmenu medzi skúmanými obdobiami bude nakoniec cieľom práce diskutovať o ofenzívnom a defenzívnom správaní sa štátov.

Metodológia

Prvým krokom analýzy bude číselné vyjadrenie štrukturálnej moci jednotlivých krajín vo zvolených obdobiach, a to pomocou bodovacieho systému postaveného na zvolených indikátoroch. Cieľom prvého kroku nebude určiť absolútne veľkosti moci daných krajín, ale skôr pôjde o snahu vyjadriť relatívne mocenské pozície týchto krajín navzájom medzi sebou. Takto budú môcť byť krajiny zoradené do mocenskej hierarchie, ktorá je kľúčová pre ďalšiu analýzu. Táto hierarchia poskytne predstavu o štrukturálnej nerovnosti v Európskej únii a bude tvoriť prvú časť nástroja potrebného pre výskum stanovenej hypotézy.

Ďalším krokom bude sledovanie vývoja kohézie v únii vo zvolených obdobiach, a to pomocou volebných výsledkov vybraných politických strán vo voľbách do europarlamentu, ako indikátorov poskytujúci predstavu o postoji jednotlivých národov voči európskej kohézii. Tieto indikátory budú tvoriť druhú časť výskumného nástroja. Porovnávaním dvoch získaných častí bude možné vyhľadávať prípadné korelácie, ktoré potvrdia či vyvrátia stanovenú hypotézu.

Výskumná metóda bude teda inšpirovaná metódou sociálneho výskumu, ktorá spočíva v nezúčastnenom pozorovaní uzavretej skupiny aktérov (Reichel, 2009: 94-99). Pôjde o pozorovanie chovania sa štátov v oblasti kohézie, spôsobeného nerovnosťou medzi nimi. To znamená, že pomocou získaných dát budem pozorovať, či existuje nejaký vzťah medzi štrukturálnou nerovnosťou a kohéziou v Európskej únii. K tomu mi dopomôže hlavne grafické zobrazenie týchto faktorov, kde hierarchia krajín predstavujúca štrukturálnu nerovnosť bude

jednou premennou a volebné výsledky vybraných politických strán predstavujúce postoj krajiny ku kohézii budú druhou premennou. Zobrazenie ich vzťahu v grafe, s cieľom pozorovať potenciálny trend, poskytne jednoduchý nástroj pre testovanie stanovenej hypotézy.

Keďže stanovená hypotéza hovorí o vplyve jedného faktoru na druhý, bude potrebné pracovať minimálne s dvomi obdobiami, aby bolo možné sledovať zmenu v testovaných faktoroch a jej vplyv na ich vzťah. Vzhľadom na indikátory, ktoré som zvolil pre zobrazenie kohézie v Európskej únii (výsledky volieb do europarlamentu), sa výber období zúžil len na dve možné, a síce obdobie roku 2009 a 2014. Zároveň však budem predpokladať, že vplyv štrukturálnej nerovnosti sa na kohézii neprejaví hneď, preto som pre vyjadrenie nerovnosti zvolil ročný predstih, to jest rok 2008 a 2013.

Štruktúra práce

Prvá časť práce je sústredená okolo teoretického a metodologického uchopenia problematiky. Celý teoretický základ je obsiahnutý v 1. kapitole, kde sú postupne v jednotlivých podkapitolách predstavované koncepty potrebné pre vytvorenie počiatočného rámca analytickej časti. V kapitole 1.1 sú popísané teoretické predpoklady negatívneho vzťahu nerovnosti a kooperácie, spolu s empirickou štúdiou podporujúcou tento predpoklad. V kapitole 1.2 je predstavený koncept štrukturálnej moci, pomocou ktorého je postupované v analytickej časti pri vyjadrení štrukturálnej nerovnosti. V kapitole 1.3 je pojednané o kohézii Európskej únie a o spôsoboch jej merania. Kapitola 1.4 predstavuje postoj k problematike analytických rovín, na základe ktorého je možné preniesť závery štúdie z jednej roviny do vyššej roviny. Kapitoly 1.5 a 1.6 nakoniec predstavujú zasadenie celej problematiky do teórií medzinárodných vzťahov, ktoré ponúkajú vhodné predpoklady pre zameranie tejto práce.

V 2. kapitole je potom obsiahnutá celá analytická časť, kde v jednotlivých podkapitolách sú postupne spracovávané a porovnávané dáta. Kapitola 2.1 predstavuje postup, akým bude daná analýza prebiehať. V kapitolách 2.2 a 2.3 sú vyjadrené dáta o štrukturálnej nerovnosti a o kohézii v Európskej únii. V nasledujúcej kapitole 2.4 sú tieto dáta porovnávané s cieľom vyhľadať medzi nimi nejaké korelácie. Kapitola 2.5 potom predstavuje doplnkovú analýzu, kde na základe výsledku predošlého výskumu sú analyzované niektoré predpoklady teórií medzinárodných vzťahov.

V 3. kapitole je diskutované o výsledkoch analýzy a je polemizované o postupe. Výsledky sú taktiež porovnané s výsledkami iných autorov.

1 Teoretické uchopenie

Keďže predmetom záujmu tejto diplomovej práce je spojitosť medzi štrukturálnou nerovnosťou a kohéziou, pri ktorých predpokladám negatívny vzťah, je žiadúce ešte pred zahájením samotného výskumu pripraviť si teoretické zázemie, ktoré poskytne dobrú štartovaciu pozíciu pre prácu s predpokladom negatívnej relácie spomínaných faktorov. Hlavnou inšpiráciou výskumu v tejto diplomovej práci je experimentálna štúdia vykonaná Katherine Cronin a jej spolupracovníkmi v roku 2015. V tejto štúdii bolo za pomoci kooperačných hier testované správanie sa skupiny jednotlivcov po tom, ako im boli pridelené rôzne mocenské statusy, to znamená, že bola medzi nimi vytvorená hierarchia. Detailnejší postup tohto výskumu je popísaný v nasledujúcej kapitole, na tomto mieste je vhodné uviesť len to, že výsledky výskumu hovoria o negatívnom vplyve mocenskej hierarchie (štrukturálnej nerovnosti) na kooperáciu v skupine jednotlivcov. Ja budem teda tento vplyv testovať na prípade Európskej únie, čiže na medzinárodnej úrovni.

Teoretická časť práce bude pozostávať z niekoľkých komponentov, ktoré budú spoločne tvoriť teoretický rámec potrebný pre začiatok výskumu. V prvom rade bude predstavený teoretický koncept vzťahu nerovnosti a kooperácie (kohézie) spolu s empirickým výskumom zaoberajúcim sa touto tematikou. Pôjde o vymedzenie základnej premisy a inšpirácie pre túto diplomovú prácu. Na strane nerovnosti bude ďalej potrebné priblížiť si koncept štrukturálnej moci a zložiek, z ktorých sa táto moc skladá, keďže pomocou tohto konceptu bude pri analýze vyjadrená štrukturálna nerovnosť. V tomto bode bude zásadné vyriešiť problematiku merania daných zložiek. To znamená, že bude potrebné nájsť vhodné indikátory týchto zložiek, ktoré budú prostriedkom k číselnému vyjadreniu štrukturálnej moci. Na strane kohézie bude potom podobne potrebné priblíženie tohto faktoru, a to na medzinárodnej úrovni. Zároveň bude v tomto bode tiež zásadné vyriešiť problematiku merania kohézie, takže pozornosť bude venovaná výberu vhodného indikátoru. Ďalej bude potrebné zaujať postoj k problematike analytických rovín, a to z toho dôvodu, že štúdia, ktorá je inšpiráciou pre túto prácu bola vykonaná na ľuďoch, čiže na nižšej analytickej rovine, akej sa bude venovať táto práca. Výskum zo spomínanej štúdie bude teda prenesený z roviny jednotlivcov a ich vzťahov, do roviny štátov a ich vzťahov.

Keďže sa v konečnom dôsledku bude v tejto práci jednať o analýzu medzinárodného systému, je žiadúce danú problematiku zasadiť do vhodného teoretického rámca medzinárodných vzťahov. Ak sa na jednej strane bude jednať o štúdiu moci či mocenskej nerovnosti a na druhej

strane o štúdiu kooperácie, resp. kohézie, vhodný teoretický rámec poskytujú neorealizmus a neoliberalizmus. Tieto dva prúdy sú postavané na podobných metodologických základoch, ale líšia sa v niektorých predpokladoch, pričom niektoré z nich súvisia práve so zameraním tejto práce. Vďaka nastaveniu výskumnej hypotézy sa teda naskytuje možnosť, okrem primárneho cieľa práce, otestovať aj niektoré predpoklady neorealizmu a neoliberalizmu. To znamená, že popri tom ako budem podstupovať kroky v praktickej časti k naplneniu primárneho cieľa práce, budem môcť testovať aj niektoré teoretické základy spomínaných dvoch prúdov. Konkrétne budú teda, okrem všeobecného predstavenia týchto teoretických prúdov, diskutované aj ich predpoklady, ktoré sú relevantné pre nastavenú hypotézu. V prvom rade sa jedná o spoločný predpoklad oboch teórií, a síce predpoklad anarchického prostredia, proti ktorému budem v praktickej časti oponovať tým, že sa pokúsim zostaviť medzinárodnú mocenskú hierarchiu pomocou zvolených indikátorov štrukturálnej moci, pričom sa budem snažiť dokázať relevantnosť tejto hierarchie. Tá bude dokázaná v momente, keď sa podarí nájsť spojitosť medzi danou hierarchiou a správaním sa štátov. Ďalej budem môcť otestovať aj niektoré predpoklady, v ktorých sa neorealizmus a neoliberalizmus rozchádzajú. V prvom rade pôjde o oblasť kooperácie a výnosov z nej plynúcich. Konkrétne sa jedná o neorealistický predpoklad relatívnych výnosov a neoliberalistický predpoklad absolútnych výnosov z kooperácie. Pomocou výsledku skúmania stanovenej hypotézy bude možné poukázať na to, ktorý z týchto dvoch predpokladov má bližšie k pravde pri konkrétnom prípade tejto štúdie. Okrem toho, bude možné zaujať postoj aj k niektorým partikulárnym oblastiam daných teórií. V tomto prípade pôjde o defenzívny a ofenzívny neorealizmus. Keďže budem skúmať vývoj moci v čase, bude možné na základe získaných dát hovoriť buď o defenzívnom naladení štátov, teda o snahe zachovať status quo, alebo o ofenzívnom naladení štátov, teda o snahe zvyšovať úroveň svojej moci.

1.1 Nerovnosť a kooperácia

Ako skupiny získavajú sociálnu súdržnosť? A prečo ju napokon strácajú? To sú fundamentálne otázky, ktoré si kladie vo svojom diele *Vojna a mier a vojna* z roku 2007 autor Peter Turchin. Turchin v tejto knihe rozpracováva vzťah nerovnosti a kooperácie, pričom ho charakterizuje ako negatívny. Autor tu demonštruje na niekoľkých historických príkladoch ako rastúca nerovnosť viedla k poklesu kooperácie v skupine, čo malo za následok kolaps danej skupiny. Tými skupinami sú v knihe najmä veľké historické impériá, ktorých pád autor vysvetľuje vždy podľa rovnakého vzorca. Aby mohlo impérium v prvom rade vôbec vzniknúť, potrebuje k tomu istý level takzvaného „*asabiya*“. Tento archaický výraz predstavuje kapacitu a schopnosť

skupiny pre kolektívnu akciu, čiže kooperáciu. Je to dynamické množstvo, ktoré môže rásť a klesať, pričom iba skupiny s najvyšším „*asabiya*“ môžu formovať impériá. Zároveň však každé nové impérium už od svojho vzniku obsahuje semená budúceho rozpadu, ktoré sa v čase postupne prejavujú. Vývoj týchto zárodkov chaosu ilustruje tzv. Matúšov princíp, kedy s tým ako sa impérium rozvíja a rastie v ňom blahobyť, zároveň sa aj prehľbuje priepasť medzi bohatými a chudobnými. Tento rast nerovnosti má významnú úlohu pri rozpade impéria, nakoľko je sprevádzaný rastom pocitu neférovosti, tvorením nepriateľských frakcií a v poslednej fáze až občianskou vojnou (Turchin, 2007).

Nerovnosť môže byť teda potenciálne nebezpečným faktorom, a to nielen pre historické impériá, ale aj pre súčasné spoločnosti. Okrem nerovnosti v príjmoch či v bohatstve, je obzvlášť problematická nerovnosť štrukturálna (ktorú by som označil ako akúsi celkovú nerovnosť). Jedná sa o veľké rozdiely v moci medzi aktérmi. Táto nerovnosť je potom osobitne škodlivá pre kooperáciu (peterturchin.com, Turchin, 2016). Vznik kooperácie v prostredí kde panuje vysoká štrukturálna nerovnosť môže byť problematický, nakoľko veľké rozdiely v moci ničia vzájomnú dôveru či sympatie, ktoré sú potrebné pre nadviazanie spolupráce. A čo je ešte závažnejšie, veľké rozdiely v moci ovplyvňujú očakávania súvisiace s výnosmi zo spolupráce. Pokiaľ si je slabší aktér vedomý väčšej moci svojho potenciálneho spolupracovníka, môže sa obávať, že všetky výnosy zo spolupráce bude vykorisťovať tento silnejší aktér. Preto sa slabší aktér ani nebude chcieť na kooperácii zúčastňovať (peterturchin.com, Turchin, 2016). Tieto tvrdenia majú logiku a dávajú zmysel, no pokiaľ má byť na nich postavená ďalšia analýza, je potrebné aby boli experimentálne overené. S takýmto experimentom prichádza Katherine Cronin a jej spolupracovníci, kde za pomoci kooperačných hier bolo testované správanie sa skupiny dobrovoľníkov, ktorým boli pridelené rôzne mocenské postavenia, to jest bola medzi nimi vytvorená hierarchia. Desiati účastníci hrali hru na verejné statky a hru na ultimátum, pričom mali priradený status od 1 do 10. Dvojice účastníkov hrali hru na verejné statky, kde mohli získať veľké zisky ak dostatočne prispievali do spoločného rozpočtu. Následne mali byť výnosy z kooperácie rozdelené medzi účastníkov podľa varianty hry na ultimátum. Účastník s vyšším prideleným statusom mal rozhodnúť o rozdelení naakumulovaných prostriedkov a účastník s nižším statusom mohol toto rozdelenie prijať alebo odmietnuť. Na rozdiel od klasickej hry na ultimátum, odmietnutie neznamenal koniec hry a stratu pre oboch. Namiesto toho sa konala lotéria o to, kto získa všetky prostriedky z hry, pričom pravdepodobnosť výhry účastníka proporčne odpovedala jeho priradenému statusu. To znamená, že ak mal prvý hráč napríklad status 8 a druhý hráč status 2, prvý hráč mal 80% šancu na výhru, zatiaľ čo druhý

hráč iba 20% šancu. Počas experimentu sa účastníci vystriedali tak, aby každý hral s každým, takže všetky kombinácie statusov boli otestované. Dôležité je, že účastníci pred tým než začali hrať vedeli o svojich statusoch. Výsledky experimentu boli také, že čím väčší bol rozdiel medzi statusmi v danej dvojici, tým menej boli nižšie postavení hráči ochotní spolupracovať, nakoľko pri vysokej nerovnosti príliš klesala ich pravdepodobnosť na výhru v lotérii. Hráči s nižšími statusmi jednoducho neprispievali do spoločného rozpočtu (Cronin et al., 2015). Zdá sa teda, že nerovnosť skutočne dokáže negatívne ovplyvňovať kooperáciu. Faktom je, že rastúca nerovnosť medzi top 1 % a zvyškom populácie koncentruje moc o rozhodovaní v spoločnosti v rukách malej skupiny aktérov (napr. Phillips, 2002; Gilens, 2012), takže je vidieť určitá paralela s vyššie predstaveným experimentom, kde mocenský status determinuje kto získa prostriedky naakumulované v hre.

Otázkou však ostáva, či môže nerovnosť v mocenskom postavení (hierarchia) ovplyvňovať medzinárodný systém rovnako ako ovplyvňuje skupiny jednotlivcov. Pokiaľ bude štát považovaný za samostatného aktéra, ktorý nie je len súborom jeho obyvateľov, ale jedná do istej miery nezávisle (Baldwin, 1993), je možné, že sa bude v tejto oblasti správať podobne ako jednotliviec. Koniec koncov sa moja analýza bude venovať správaniu štátov, nie ľudí, takže je žiadúce štát považovať za unitárneho aktéra. Hierarchia v medzinárodnom prostredí by potom mohla mať podobný efekt na kooperáciu ako hierarchia v prostredí jednotlivca. Treba ale dodať, že element hierarchie nie je príliš zaužívaným konceptom pri štúdiu medzinárodných vzťahov. Dokonca ani neorealizmus a neoliberalizmus, ktorých niektoré predpoklady sú východiskové pre túto prácu, neuvažujú o hierarchii, nakoľko považujú medzinárodné prostredie za anarchické. Na druhej strane ale nie je možné hierarchiu v niektorých aspektoch ignorovať. David Lake (2003) tvrdí, že hierarchia vždy bola súčasťou medzinárodného prostredia a je nutné ju zaradiť do teórií medzinárodných vzťahov. V dnešnej globalizovanej dobe už nie sú štáty izolovanými jednotkami, ale prepojenými a navzájom sa ovplyvňujúcimi aktérmi, tak ako jednotlivci v experimente Katherine Cronin. Pokiaľ chcem analyzovať vzťahy medzi krajinami pomocou štúdie ich štrukturálnej moci, a zároveň budem krajiny pokladať za unitárnych aktérov, je nutné brať do úvahy hierarchické rozloženie týchto krajín.

Čo toto všetko znamená pre Európsku úniu a jej kohéziu? Úspešná kooperácia medzi členskými krajinami únie posilňuje vzájomné vzťahy, motívy a skúsenosti. Spolupráca je teda základom sociálnej súdržnosti, inak povedané kohézie. To znamená, že vývoj kooperácie priamo

ovplyvňuje vývoj kohézie (Janning et al., 2017). Negatívny vzťah nerovnosti a kooperácie by potom znamenal, že nerovnosť môže ovplyvňovať kohéziu, a to nepriamo cez kooperáciu.

Napriek tomu, že Turchin sa zaoberá analýzou minulosti, je zrejmé, že jeho výskum má pôsobiť ako akýsi varovný signál nielen pre súčasnosť, ale najmä pre budúcnosť. Rast nerovnosti na celom svete v posledných dekádach môže postupne oslabovať novodobé „*asabiya*“ a spôsobovať tak kolapsy „moderných impérií“. Ak budeme za takéto impérium považovať aj Európsku úniu, mohol by rast nerovnosti medzi jej členskými krajinami spôsobiť jej kolaps? Na takúto otázku sa neodvážim odpovedať, avšak moja analýza vzťahu štrukturálnej nerovnosti a kohézie v únii by mohla byť počiatočným bodom hľadania odpovede.

1.2 Štrukturálna moc

To základné a všeobecne najviac používané ponímanie moci v medzinárodných vzťahoch bude len v krátkosti predstavené v kapitole o neorealizme. Na tomto mieste sa teraz zameriam na predstavenie typu moci, ktorý je relevantný pre analýzu vykonávanú v tejto práci. Tzv. štrukturálna moc nie je len jednoducho mocou aktéra A donútiť aktéra B aby robil niečo, čo by inak nerobil. Štrukturálna moc je moc tvarovať a determinovať štruktúry globálneho systému, v rámci ktorých musia všetci aktéri (štáty, inštitúcie, korporácie,...) operovať. Je to moc, od ktorej sa odvíja, akým spôsobom sa budú veci diať. Táto moc tvaruje rámce, v ktorých štáty, inštitúcie, firmy či ľudia navzájom tvoria vzťahy. Aktér, ktorý disponuje štrukturálnou mocou, determinuje obklopujúcu štruktúru nejakého vzťahu s iným aktérom. Pre Susan Strange, autorku tohto prístupu, je takéto chápanie moci oveľa viac užitočnejšie ako klasický prístup. Strange ďalej uvádza, že pri štúdiu moci nestačí klásť otázku len smerom k zisteniu kto má moc, ale aj smerom k zisteniu aký je zdroj moci. Konkrétne sa štrukturálna moc potom skladá zo štyroch navzájom súvisiacich zdrojov. Tými sú kontrola nad bezpečnosťou, kontrola nad produkciou, kontrola na tvorbou úveru a kontrola nad informáciami (Strange, 1994: 26). Zásadné je pritom si uvedomiť, že medzi týmito štyrmi štruktúrami nikdy neexistuje fixné poradie ich dôležitosti, takže žiadna z nich nie je nadradená ostatným (May, 1996: 178). Strange si predstavuje ako štruktúry tvoria štvorstennú pyramídu, kde každá stena predstavuje jednu štruktúru dotýkajúcu sa ostatných troch. Tieto štruktúry sa tak navzájom podopierajú a tvoria pevnú konštrukciu (Strange, 1994: 26).

Odlišný názor na zdroje štrukturálnej moci má napríklad Robert Cox. Ten nehovorí o štyroch rovnocenných štruktúrach, ale dôležitosť pripisuje len jednej, a to produkcii. Pre Coxa je

produkcia univerzálnou ľudskou aktivitou, ktorá podmieňuje všetky ostatné aktivity. Produkcia tvorí nielen fyzické náležitosti potrebné pre život, ale aj inštitúcie a vzťahy, prostredníctvom ktorých sú akumulované zdroje moci a autority. Štruktúru produkcie tvoria štáty, ktoré sú stelesnením triednej autority a potom z tejto štruktúry extrahujú potrebné zdroje na udržanie svojej moci. Produkcia sa tak stáva jediným základom, od ktorého sa odvíja moc (Cox, 1987). Takéto „marxistické“ nazeranie na problematiku však nie je vhodné pre zameranie tejto práce. Pre kvalitnú analýzu súčasného mocenského usporiadania Európskej únie je potrebný komplexnejší prístup, a ten ponúka práve Susan Strange.

V nasledujúcom texte budú predstavené štyri rovnocenné zložky štruktúralnej moci, na základe ktorých bude postavená analýza v praktickej časti tejto práce.

1.2.1 Bezpečnosť

Bezpečnosť je tou najviac základnou zo základných ľudských potrieb. „*Ak ťa niekto zabije, okamžite nemáš žiadne ďalšie potreby*“, píše Susan Strange (1994: 45) vo svojej knihe na úvod kapitoly o štruktúre bezpečnosti. Moc plyní z bezpečnostnej štruktúry prostredníctvom provízie bezpečnosti jedným aktérom pre druhého aktéra. Vďaka poskytovaniu bezpečnosti môžu danému poskytovateľovi plynúť aj nejaké výhody či špeciálne privilégia. Poskytovatelia bezpečnosti tak získavajú isté práva napríklad v spotrebe či isté postavenie v spoločnosti. Táto štruktúra má teda aj vplyv na prerozdeľovanie v ekonomike. Štruktúralna moc vo sfére bezpečnosti teda plyní zo schopnosti aktéra vytvárať bezpečné prostredie, v ktorom operujú ostatní aktéri. Preto nemôže byť pri analýze moci vynechaná (Strange, 1994: 45).

Základným nástrojom zaistenia bezpečnosti je dnes štát, ktorý vlastní monopol na legitímne násilie. Štát si dokázal vytvoriť niekoľko špecializovaných nástrojov, ktoré mu pomáhajú zvládať situáciu v bezpečnostnej oblasti, a to najmä vojsko či políciu. Tieto nástroje potom pôsobia na základe záujmov a cieľov daného štátu, kde ich úlohou je ochrana daných štátnych hodnôt (Škvrnda et al., 2008: 14). Bezpečnostná štruktúra teda predstavuje nástroj štátu používaný k ochrane v minulosti nadobudnutých hodnôt daného štátu (Wolfers, 1952: 484). V medzinárodných vzťahoch býva bezpečnosť tradične považovaná za ochranu národných záujmov štátu, jeho inštitúcií a občanov za pomoci vojenských prostriedkov (Kratochvíl a Drulák, 2009: 33). Štát je potom v bezpečí, pokiaľ nie je ohrozený stratou svojich hodnôt. To znamená, že pokiaľ dôjde k ohrozeniu hodnôt daného štátu napríklad vojnou, je tento štát schopný ochrániť svoje hodnoty výhrou v tejto vojne (Lippmann, 1943: 51). Bezpečnosť teda

rastie a klesá s tým ako, rastie a klesá schopnosť štátu ochrániť svoje hodnoty odrazením externého útoku. Podľa tejto logiky je potom bezpečnosť relatívnou premennou, pretože jednotlivé štáty sa budú líšiť v tom, aká úroveň bezpečnosti je pre nich dostatočná. Bezpečnosť je potom možné považovať za hodnotu, ktorej môže mať štát viac alebo menej (Wolfers, 1952: 484).

Národnú bezpečnosť je už zvykom považovať za otázku vojenského charakteru. V ťažko vyzbrojenom svete, ktorý je charakteristický komplikovanými a často konfliktnými vzťahmi medzi autoritami, neexistujú pochyby o tom, že vojenská sila predstavuje významnú rolu v poskytovaní národnej ochrany (Dumas, 1990: 653). Vývoj konceptu ale zároveň poukazuje na obmedzenia spojené s čisto vojenským ponímaním bezpečnosti. Časom sa pri bezpečnostných štúdiách začali objavovať aj premenné politického či ekonomického charakteru, ktoré tak priniesli nový a širší pohľad na bezpečnosť. Problematika bezpečnosti tak môže byť rozdelená na dve oblasti, a to na oblasť vojenského charakteru a oblasť nevojenského charakteru. Zatiaľ čo vojenská oblasť bezpečnosti môže byť veľmi jasne definovaná, nevojenská oblasť predstavuje zložitejší a oveľa viac diferencovaný fenomén. Nevojenská oblasť potom vyžaduje obsiahlejšiu charakteristiku ako oblasť vojenská, pričom rôzni autori vymedzujú nevojenské aspekty rôzne (Škvrnda et al., 2008: 24-25). Pri štúdiu bezpečnosti sa tak začali brať do úvahy faktory ako povaha štátu, rola trhov, industrializácia či ekonomický rozvoj. Ďalej sa dôležitosť pripisuje aj takým faktorom ako napríklad vzorec medzinárodného usporiadania a počet mocností v tomto usporiadaní (Strange, 1994: 46). Hough (2004) do nevojenskej oblasti bezpečnosti radí aspekty ekonomického, sociálneho, environmentálneho, zdravotného, prírodného či kriminálneho charakteru. Štruktúra bezpečnosti tak nadobúda pomerne rozsiahly charakter, čo môže mať za následok isté obmedzenia pri snahe analyzovať túto štruktúru. Avšak pre potreby tejto práce nie je takto rozšírená analýza bezpečnostnej zložky štruktúrálnej moci potrebná (rozsah práce by takúto hĺbkovú analýzu s mnohými indikátormi ani nedovolil), preto sa v otázkach bezpečnosti budem zameriavať len na tradičnú vojenskú stránku, a to s cieľom vyčíslieť vojenský potenciál štátov.²

Pri snahe zmerať vojenský potenciál štátu vyvstáva otázka, čo vlastne merať. Hodnotiaci systém musí pozostávať z relevantných komponentov, ktoré sú pre určenie vojenského potenciálu kľúčové. Tie však nemusia byť vždy ľahko zmerateľné (Carafano, 2014: 15).

² Ekonomické aspekty nie sú pri analýze štruktúrálnej moci úplne zanedbané. Sú zohľadnené v ďalších zložkách, a síce v produkcii a financiách.

Zásadné indikátory tvoria akúsi vojenskú spôsobilosť, teda schopnosť štátu dosiahnuť či udržať si svoje záujmy v prípade externého napadnutia týchto záujmov. Konkrétne je možné medzi tieto indikátory zaradiť počty, veľkosť či zloženie vojenských síl, ďalej aj technologickú vyspelosť či celkovú pripravenosť vojenského systému (Carafano, 2014: 16). Schopný vojenský systém charakterizovaný predošlými indikátormi ale vyžaduje každoročný, dostatočne veľký prísun finančných prostriedkov. Preto je vhodné zaradiť medzi zásadné indikátory vojenskej spôsobilosti aj výdavky na armádu. Tie predstavujú jeden z najdôležitejších zdrojov štátnej moci (Davis a Shapiro, 2003: 8-9). Počty vojenských síl a vojenské výdavky sú v literatúre skloňované ako jedny z najčastejšie používaných indikátorov vojenskej moci (napr. Goertz a Diehl, 1986; Moul, 1989; Tellis, 2000; Brooks a Stanley, 2007). Vhodným doplnkovým indikátorom úrovne bezpečnostnej štruktúry je členstvo v nejakej medzinárodnej bezpečnostnej organizácii. V prostredí Európskej únie je najviac relevantná Organizácia Severoatlantickej zmluvy (ďalej NATO), ktorej cieľom je garantovať slobodu a bezpečnosť jej členov (NATO, 2018). Ak teda NATO dokáže zvyšovať bezpečnosť svojich členov, bude členstvo v tejto organizácii zaradené do vyčíslenia štruktúrálnej moci v bezpečnostnej sfére.

Komponenty, ktoré tvoria štruktúrálnu moc v oblasti bezpečnosti a budú predmetom analýzy v tejto práci sú teda nasledujúce. Za prvé pôjde o celkové počty aktívneho vojenského personálu v daných krajinách. Ďalej pôjde o celkové výdavky na obranu jednotlivých krajín, vyjadrené v percentách hrubého domáceho produktu (ďalej HDP). Posledným indikátorom, ktorý doplní analýzu bezpečnostnej štruktúry, bude členstvo v NATO. Zameranie sa len na čisto vojenské aspekty pri bezpečnostnej štruktúre považujem za dostačujúce, keďže nevojenské aspekty sú zohľadnené v ďalších zložkách štruktúrálnej moci. Zvolené indikátory poskytujú dobrý nástroj na zoradenie krajín do hierarchie od najsilnejšej po najslabšiu v oblasti vojenstva.

1.2.2 Produkcia

Štruktúra produkcie je výsledkom všetkých usporiadaní v spoločnosti determinujúcich čo sa bude vyrábať, kým, pre koho, akými metódami a za akých podmienok. Každá organizovaná spoločnosť je postavená na základoch produkčnej štruktúry, pričom jej hlavným výstupom je tvorba bohatstva, a to prostredníctvom ľudskej činnosti. A keďže existuje blízka spojitosť medzi mocou a tvorbou bohatstva, nie je možné produkčnú štruktúru pri analýze moci ignorovať (Strange, 1994: 64). Ako už bolo argumentované vyššie, štát vytvára komplexnú štruktúru produkcie, z ktorej následne extrahuje zdroje svojej moci. Každý štát je ale

obmedzený svojou relatívnou pozíciou v celosvetovom zoskupení, takže tvorba národných produkčných štruktúr nie je izolovanou záležitosťou jednotlivých štátov (Cox, 1987: 399). Štáty sú tak v akomsi konkurenčnom boji, kde ich snahou je vytvoriť bohatstvo v rámci ich teritória ako prostriedok k moci (Stopford et al., 1991: 1).

Produkcia ako taká prechádza zmenami. Jednou z tých zásadných bol triumf európskeho kapitalistického modelu produkcie, ktorý znamenal zmenu globálneho charakteru. Na túto zmenu nadviazala druhá zásadná, ktorou bol rozvoj globálneho produkčného systému postupne nahrádzajúceho národné systémy (Strange, 1994: 73). Globalizácia umožnila zvýšený pohyb kapitálu a jeho ďalší rast. Kapitál sa tak môže pohybovať nie len vo vnútri štátu, ale aj za jeho hranicami, pričom vyhľadáva zdroje pracovnej sily, surové materiály či nové trhy. Kapitál nie je závislý na nejakej politickej moci, má slobodu voľného pohybu medzi hranicami, ale zároveň potrebuje isté sociálne podmienky, vrátane štátnej podpory aby sa mohol reprodukovať. Štáty sa zas spoliehajú na akumuláciu kapitálu na ich území a opakovane ho podporujú (Dunn, 2009: 160). Z uvedeného vyplýva, že zmeny v produkčných štruktúrach znamenajú aj zmeny v štátnej kontrole výrobných faktorov. Vďaka globalizácii sa tak kapitál dostal viac pod kontrolu medzinárodných firiem, no na druhej strane pracovná sila a pôda sú stále doménou štátnej kontroly (Stopford et al., 1991: 215).

Dnes už je väčšina veľkých výrobných štruktúr charakteristická svojou medzinárodnosťou. Povaha výrobných štruktúr sa tak stala dominantou nadnárodného biznisu, ktorá je výsledkom štátnych politík, tržných síl, managementu či zmeny technológií. Rozhodnutia veľkých industrializovaných krajín tak dali vzniknúť stále viac otvorenej svetovej ekonomike (Strange, 1994: 78). Pri existencii komplexných a medzinárodne prepojených výrobných štruktúr vyvstáva otázka, akým spôsobom zmerať veľkosť národnej výrobných štruktúry. Úplná zhoda v tomto smere neexistuje, no najčastejšie používaným indikátorom je HDP vyjadrený v peniazoch. HDP predstavuje spôsob merania schopnosti štátu získať potrebné prostriedky pre svoje fungovanie (Hodulák a Krpec, 2013: 76). HDP však nerozlišuje pôvod³ danej výroby, takže sa pre meranie národnej výrobných štruktúry nehodí. Lepším ukazovateľom môže byť hrubý národný produkt (ďalej HNP). HNP predstavuje celkovú produkciu štátu s prihliadnutím k vlastníctvu výrobných faktorov. HNP je teda indikátorom, ktorý nehľadá na geografickú stránku výroby, ale na národnosť jej pôvodcu (Jurečka, 2010: 35). Keďže predmetom analýzy je štrukturálna moc národa, nezáleží na tom, kde sa výroba vykonáva, ale na tom, kto ju vykonáva. HNP sa potom javí ako lepší indikátor

³ Pôvodom sa myslí akej národnosti bol ten, kto danú výrobu vykonal.

než HDP. Keďže moc plynúca z produkčnej štruktúry záleží na tom, kto kontroluje výrobu, HNP je vhodným indikátorom, ktorý ukáže koľko ten „kto“ danej výroby kontroluje. Podľa toho bude potom možné zoradiť tieto množstvá od najväčšieho po najmenšie, keďže cieľom je vytvoriť hierarchiu krajín.

1.2.3 Financie

Finančná štruktúra je výsledkom všetkých usporiadaní v spoločnosti determinujúcich dostupnosť úverov a zároveň je výsledkom všetkých faktorov, ktoré stanovujú podmienky zmeny rôznych mien medzi sebou. Zjednodušene povedané, moc plynúca z finančnej štruktúry drží ten, kto rozhoduje o tvorbe úveru, na základe čoho povoľuje či odopiera ostatným možnosť utrátiť finančné prostriedky. Zároveň tvorbou úveru denominovaného v rôznych menách ovplyvňuje ten, kto má moc tejto tvorby, aj zmenné kurzy. Finančná štruktúra teda pozostáva z dvoch komponentov, a to zo štruktúr politickej ekonomie, ktoré tvoria úver a z monetárneho systému, ktorý determinuje relatívne hodnoty rôznych mien, v ktorých sú úvery denominované. Všeobecne je moc v rámci finančnej štruktúry rozdelená medzi vládu, banky a trhy, pričom mnohé závisí na tom, koľko slobody vláda v tejto štruktúre poskytne ostatným (Strange, 1994: 90). Politická autorita (vláda) je neoddeliteľnou súčasťou tohto systému. Na to aby mohol systém efektívne fungovať, potrebuje autoritu, ktorá stanoví aké peniaze sa budú používať, komu bude udelená licencia alebo koho bude v systéme podporovať. Kľúčové zmeny v systéme môžu pochádzať z oboch strán, čiže od politickej autority alebo z trhu. Avšak ich samotná realizácia závisí len na rozhodnutí autority. Čiže ak bude systém stáť napríklad pred možnosťou zmeny svojej veľkosti či charakteru, bude to politická autorita, ktorá rozhodne o tejto zmene (Strange, 1986: 21). Finančná globalizácia je v prvom rade výsledkom politického snaženia. Boli to rozhodnutia autorít a legislatívna podpora, ktoré viedli k globálnemu charakteru finančnej oblasti (Dunn, 2009: 224). Z uvedeného vyplýva, že napriek značnej globalizácii a nadnárodnej povahy finančných štruktúr, je to stále štát, ktorý má rozhodujúce slovo.

Finančná štruktúra je miesto, kde je alokovaná tzv. ekonomická moc, pričom význam tejto štruktúry v posledných dekádach stále rástol a teraz patrí medzi rozhodujúce aspekty medzinárodných vzťahov (Strange, 1994: 30). V medzinárodnom systéme majú ekonomickú moc najmä jednotlivé vlády, ktoré konajú spoločne za účelom regulácie a intervencie. Vlády tak vytvárajú rovnováhu medzi slobodou a rastom na jednej strane a rizikom a nestabilitou na druhej. Nič také ako laissez-faire v realite neexistuje, pretože každý jeden trh potrebuje aspoň minimálny stupeň regulácie, ktorý zaisťuje rád či trestanie neprávostí. Sú to práve národné

vlády, ktoré vytvárajú pravidlá fungovania, a to nielen finančnej štruktúry (Strange, 1975). Ak je to teda štát, ktorý v konečnom dôsledku rozhoduje o finančnej štruktúre, znamená to, že je držiteľom ekonomickej moci. Otázkou však ostáva, akým spôsobom takúto moc zmerať, a to na národnej úrovni.

Pomocou tradičných ekonomických indikátorov ako je HDP a jeho variantov (napr. Treverton a Jones, 2005; Serrano, 2016: 16) nie je možné moc plynúcu z finančnej štruktúry zmerať dostatočne kvalitne. Ako už bolo povedané, moc plynúca z finančnej štruktúry súvisí s tvorbou úveru. Bez systému tvorby úveru nemôže žiadna rozvitá ekonomika fungovať. V dnešnej dobe tvorí úver veľkú väčšinu z celkového objemu finančných prostriedkov obiehajúcich v ekonomike. Bez úveru nie je možné pre modernú spoločnosť dosiahnuť zvyšovanie jej bohatstva. Strange (1994: 91) prirovnáva funkciu úveru v spoločnosti k funkcii krvi v ľudskom tele. Úver musí prúdiť do rôznych častí ekonomiky, kde pôsobí ako faktor udržiavajúci zdravie a stabilitu. Rozvinuté systémy tvorby úveru v moderných ekonomikách zo sebou prinášajú aj politické následky. Vlády získavajú viac zodpovednosti pri správe systémov a pri tvorbe pravidiel pre účastníkov trhu. Túto moc môžu vlády využívať v pozitívnom, ale aj v negatívnom smere. Na jednej strane ide napríklad o poskytovanie verejných statkov a ochrany, či o zabezpečovanie stabilného rastu. Na druhej strane môže byť vláda v pokušení zneužiť svoju moc v prospech svojho záujmu, teda v prospech vládnuvších elít, následkom čoho dochádza k zvyšovaniu nerovnosti či nestability. Preto sa môže situácia v krajine vyvíjať rôznymi smermi. Buď autorita stanoví svoju politiku tak, aby bolo dosiahnutého stabilného rastu a blahobytu pre celú spoločnosť, alebo bude mať jej politika za následok obdobie úpadku či hrozbu inflácie alebo krízy (Strange, 1994: 98). Hrozby plynúce z nesprávnych rozhodnutí autorít sa v čase rozširovali s tým, ako sa finančný systém rozvíjal a stával sa medzinárodným. Medzinárodná finančná štruktúra znamenala zvyšovanie mobility vytvorených úverov prostredníctvom celosvetových sietí bánk a finančných sprostredkovateľov. Vyššia mobilita prispela k zvyšovaniu volatility, následkom čoho nebolo možné dostatočne presne predpovedať budúci vývoj spojený s tvorbou a užívaním úverov. Logika medzinárodnej mobility úverov je pritom rovnaká ako logika klasického úveru. Systém zaisťuje tok prostriedkov z prebytkových krajín do tých deficitných, pričom jeho stabilita závisí na neprerušenej kontinuite toku. Problém nastáva v momente náhleho prerušenia toku, kedy takáto situácia môže prerásť až do dlžníckej krízy, pričom takýchto prípadov zažil tento systém od svojho vzniku už niekoľko (Stopford et al., 1991: 45).

Medzinárodná finančná štruktúra je teda charakteristická nerovnovahami, ktoré vznikajú pri veriteľsko-dlžníckych vzťahoch medzi krajinami. Tieto vzťahy a nerovnováhy s nimi spojené zobrazuje platobná bilancia, ktorá je štatistickým výkazom všetkých uskutočnených transakcií medzi domácou a zahraničnou ekonomikou behom určitého časového obdobia. Jedná sa o kľúčový analytický materiál potrebný pre posudzovanie vonkajšej ekonomickej rovnováhy (Rojíček et al., 2016: 476). Spomínané nerovnováhy zachytené na platobnej bilancii vytvárajú tlaky pre návrat do rovnováhy. Avšak návrat do rovnováhy nie je „bezbolestný“, keďže so sebou nesie aj isté náklady na prispôsobenie. V tejto situácii vyvstáva otázka, kto bude dané náklady niesť, keďže nerovnováha sa nachádza na strane veriteľa (prebytok) aj dlžníka (deficit). Moc štátu v tejto oblasti potom plyní z jeho schopnosti vyhýbať sa nákladom na prispôsobenie a prenášať ich na ostatných aktérov (Cohen, 2006: 31). Analýza platobných bilancií a ich nerovností, s dôrazom na náklady prispôsobenia, by tak mohla byť dobrým postupom k určeniu moci štátu plynúcej z finančnej štruktúry. Avšak táto oblasť zahŕňa viacero faktorov, ako napríklad pozíciu krajiny v oblasti medzinárodnej likvidity, stupeň otvorenosti krajiny, stupeň adaptability krajiny či citlivosť alebo zraniteľnosť krajiny (Cohen, 2006: 42-47). Keďže rozsah tejto práce nedovoľuje takto rozšírenú analýzu, je potrebné hľadať jednoduchší postup. Tým sa dostávam naspäť k prístupu Susan Strange, ktorý kladie dôraz na tvorbu a poskytovanie úveru.

Ako už bolo povedané, pre potreby tejto práce nie je nutné presne vyčísliť hodnoty štrukturálnej moci jednotlivých krajín, ale len zoradiť tieto krajiny do akejsi mocenskej hierarchie. Preto v oblasti finančnej štruktúry využijem indikátor, ktorý takéto zoradenie umožňuje a zároveň súvisí s tvorbou a poskytovaním úveru, takže zapadá do orientácie analýzy na prístup Susan Strange. Tým indikátorom je zahraničná investičná pozícia krajiny, ktorá na jednej strane udáva hodnotu pohľadávok rezidentov voči nerezidentom a na druhej strane hodnotu záväzkov rezidentov voči nerezidentom. Rozdiel medzi týmito pohľadávkami a záväzkami tvorí čistú zahraničnú investičnú pozíciu (ďalej NIIP). Celkovo sa za kritickú hranicu NIIP krajiny pokladá -35 % HDP (Rojíček et al., 2016: 511). NIIP ako taká ale nie je dostatočne presným indikátorom, nakoľko jej zloženie môže byť pri rôznych krajinách rôzneho charakteru. Preto je nutné pri analýze hľadiť na zložky investičnej pozície, pričom kľúčové je jej rozdelenie na veriteľskú/dlžnícku pozíciu na jednej strane a na majetkovú pozíciu na druhej strane. To znamená, že NIIP je potrebné rozdeliť na dlhovú a nedlhovú zložku, pričom do nedlhovej zložky patria najmä priame zahraničné investície (ďalej FDI) (Mandel a Durčáková, 2016: 33). Pre analýzu finančnej štruktúry bude potom dôležitá najmä dlhová zložka, teda zložka bez FDI.

Je zrejmé, že finančná štruktúra predstavuje najrozsiahlejšiu zložku štrukturálnej moci. Vďaka jej globálnemu charakteru s prvkom národných autorít existuje mnoho faktorov, ktoré sú pre túto štruktúru významné. Pokiaľ ide o konkrétny prípad tejto diplomovej práce, k analýze bude postačovať preskúmanie veriteľsko-dlžníckych vzťahov medzi krajinami, a to pomocou zahraničnej investičnej pozície. Tá poskytne dáta o veľkostiach pohľadávok a záväzkov jednotlivých krajín, ktorých súčtom vznikne čistá investičná pozícia, kde po odstránení FDI budú môcť byť krajiny zoradené do hierarchie od najvyšších veriteľov až po najvyšších dlžníkov.

1.2.4 Informácie

Štruktúra informácií a moc z nej plynúca sú tou najmenej preskúmanou a zároveň veľmi podceňovanou oblasťou medzinárodného systému. Je to z časti kvôli tomu, že v tejto štruktúre existujú rôzne idey, poznania, vedomosti či viery, ktoré sú komunikované prostredníctvom rôznych kanálov, čo z nej robí ťažko odhadnuteľnú problematiku. Moc aktéra pritom pramení z možnosti poskytnúť či zamietnuť informácie pre ostatných (Strange, 1994: 119).

„*Scientia potentia est*“, v preklade vedomosti sú moc, je výrok britského filozofa Francisa Bacona z roku 1597. Bacon už vtedy poukázal na to ako veľmi sú informácie v spoločnosti dôležité a prečo ich authority nie sú ochotné poskytovať širokej verejnosti, nakoľko by mohlo dochádzať k podkopaniu ich moci. I keď je hromadenie informácií pre posilnenie politickej authority bežnou praxou, zdieľanie vedomostí v dnešnej spoločnosti nie je ničím výnimočným. No stále je to politická autorita, ktorá rozhoduje o dostupnosti zásadných informácií týkajúcich sa rozhodujúcich procesov (Moore, 2010: 125). Zároveň ale vedomosti ako zdroj moci nemusia byť spájané len s politickým rozhodovaním. Rovnako dôležité sú vedomosti pochádzajúce zo vzdelávania, nakoľko len vzdelaný národ sa môže stať mocným národom (Christensen, 1985: 5). Vedecké bádanie a technologické inovácie sú základom kvalitného rozvoja vzdelania a vedomostí v spoločnosti ako celku. Vzťah medzi výskumom a politickou a ekonomickou mocou je evidentný, nakoľko výskum prináša nové inštrumenty, nové technológie, nové materiály, nové metódy, atď. (King, 1957: 237). Moc krajiny pochádzajúca z informačnej štruktúry je teda podmienená, okrem iného, množstvom výskumu vykonaného v danej krajine.

Vedecko-technologická stránka vedomostí je jedna možnosť ako sa na informačnú štruktúru pozeráť. Druhá možnosť vychádza z populárnej kultúry. Populárna kultúra je sama o sebe akousi štruktúrou, v rámci ktorej my všetci existujeme. Internet, televízia, film, rádio, reklama, móda, piesne, knihy a mnohé iné sa nás dotýkajú a tvarujú nás svojou „mocou“ (Wilcox, 2015:

5). Množstvo produktov vytvorených populárnou kultúrou v krajine je teda rovnako dôležitý indikátor informačnej moci, ako produkty vedecko-technologického výskumu. Moc vyplývajúca z informačnej štruktúry potom patrí do oblasti tzv. mäkkej moci. Tá na rozdiel od tvrdej moci, ktorá funguje na princípe donucovania, pôsobí pomocou princípu atrakcie, kedy je nejaký aktér nepriamo ovplyvnený druhým aktérom tak, že začne „chcieť“ to, čo má druhý aktér, pričom na to aby to dosiahol, potrebuje informácie. Informácie, ktoré zatiaľ nie sú všeobecne rozšírené sa tak stávajú mocou (Nye, 1990: 164). To znamená, že mäkká moc tvorená informáciami môže byť dôležitou súčasťou národnej stratégie pri presadzovaní záujmov štátu. Svedčí o tom napríklad aj prípad Studenej vojny, kedy jednou zo stratégií USA bolo presadzovanie západného moderného umenia a hudby vo svete ako snahy rozširovať svoj vplyv (Brown, 2019: 94).

Pre potreby tejto práce budú teda v oblasti informačnej štruktúry kľúčové na jednej strane množstvá produktov vedecko-technologickej činnosti, na druhej strane množstvá produktov z oblasti populárnej kultúry. Analýza tak bude obsahovať počty vedeckých článkov, patentov a výskumných pracovníkov, no zároveň bude obsahovať aj množstvá filmov, kníh, piesní a iných diel, pričom pri týchto produktoch populárnej kultúry bude dôležitý najmä ich vývoz do zahraničia. Preto bude v praktickej časti využitý ukazovateľ exportu kultúry do zahraničia, vyjadrený v peňažných jednotkách. Tieto indikátory poskytnú predstavu o množstve vyprodukovaných informácií jednotlivými krajinami, vďaka čomu bude možné tieto krajiny zoradiť do hierarchie od najsilnejšieho producenta informácií až po najslabšieho.

1.3 Kohézia

Základom silnej kohézie skupiny je v prvom rade úspešná kooperácia medzi aktérmi tejto skupiny. Pokiaľ je v skupine prítomný nejaký faktor, ktorý by mohol narúšať kooperáciu (napr. štrukturálna nerovnosť), prináša so sebou tento faktor aj riziko negatívneho vplyvu na kohéziu danej skupiny. V prípade Európskej únie je potom kohézia definovaná nasledovne: „*Kohézia je lepidlo, ktoré drží Európu pohromade. Je tvarovaná rôznymi faktormi, ktoré robia Európanov viac ochotných k spolupráci medzi sebou.*“ (ECFR, 2019). Tieto faktory sú potom prostriedkom k meraniu kohézie, pričom v prípade Európskej únie sú ich desiatky. Jedná sa napríklad o výsledky eurobarometra (viera v EU, imidž EU, vnímanie EU,...), ekonomické aspekty (obchod vo vnútri EU, otvorenosť krajín EU, príspevky krajín do spoločného rozpočtu,...), bezpečnostné aspekty (participácia v spoločných nasadeniach, nadnárodné jednotky,...) a mnohé iné. Patrí sem aj zapojenie sa do spoločného rozhodovania, čiže výsledky

volieb do europarlamentu či do národných parlamentov (ecfr.eu, Klavehn, 2019). Sledovanie týchto indikátorov teda poskytuje predstavu o úrovni kohézie a o jej vývoji v čase. Komplexná analýza kohézie by potom mala obsahovať všetky tieto indikátory, kde by ich dokázala agregovať do jediného súhrnného indikátora. Takáto analýza je však nad možnosti jednej diplomovej práce, preto som pre túto prácu zvolil jediný z ponúkaných indikátorov, a síce výsledky volieb do europarlamentu, kde predmetom záujmu budú výsledky politických strán, ktoré sú typické svojou proti európskou orientáciou. Voľba na tento indikátor padla najmä z toho dôvodu, že v posledných rokoch je možné pozorovať nárast popularity politických strán práve spomínanej orientácie. Okrem výsledkov volieb do europarlamentu využijem aj doplnkový indikátor, ktorý pomôže pri sledovaní zmeny kohézie medzi skúmanými obdobiami. Tým bude výskyt nesúhlasu pri jednaniach Európskej rady. Zvolené indikátory teda poskytnú jeden z možných uhl'ov pohľadu na kohéziu a jej vývoj v Európskej únii.

1.4 Problém analytických rovín

Napriek tomu, že problematika analytických rovín bola veľmi často diskutovaná, neexistuje pri nej všeobecná zhoda. A to nie len pri jej podstate, ale dokonca aj pri počte rovín. Arnold Wolfers navrhuje dve roviny, Kenneth Waltz tri, Robert Jervis štyri a James Rosenau päť (Jervis, 2017: 15). Mojim záujmom nie je hovoriť o relevantnosti rôznych rovín ponúkaných rôznymi autormi. Avšak tou najdôležitejšou a najviac analyzovanou rovinou v disciplíne medzinárodných vzťahov ostáva národný štát. Je zrejmé, že táto rovina bude predmetom analýzy aj v tejto diplomovej práci, pričom bude na ňu nadväzovať ďalšia rovina, a to rovina medzinárodná. Problémom ale ostáva fakt, že inšpirácia pre analýzu týchto rovín pochádza z výskumu, ktorý analyzoval nižšiu rovinu, a síce rovinu jednotlivcov. Preto je potrebné argumentovať, na základe čoho je možné používať závery výskumu z jednej roviny ako predpoklady analýzy v inej (vyššej) rovine. Jadrom tohto argumentu je existencia možnosti kombinácie, či akéhosi premostenia analytických rovín, pričom typicky tieto roviny musia byť kombinované, aby bolo možné vysvetliť nejaký výsledok na konkrétnej rovine. To znamená, že nezávislé premenné z rôznych rovín môžu byť (niekedy musia byť) kombinované, aby bolo dosiahnuté vysvetlenie určitého jednania na určitej rovine. Ak je potom predmetom analýzy jednanie štátov na medzinárodnej rovine, musí byť pri tejto analýze prítomná schopnosť pohybu od individuálnych preferencií k štátnym preferenciám až po medzinárodný výsledok (Stein, 1999: 202). Tento prístup vychádza z konceptu strategického výberu, ktorého jednotkou analýzy nie je aktér, ale strategické interakcie medzi aktérmi. Tie sú výsledkom preferencií aktérov a ich predpokladoch o preferenciách ostatných aktérov. Akcia jedného aktéra teda

závisí od akcie ostatných aktérov, pričom zameranie sa na strategické interakcie ukazuje, že aktéri na rôznych analytických rovinách často čelia rovnakým problémom strategického výberu. K ilustrácii tejto skutočnosti slúži napríklad široko využívané väžňovo dilemma, ktoré podobne modeluje správanie sa jak jednotlivcov, tak aj štátov (Lake a Powell, 1999: 26). Koncept strategického výberu potom predpokladá, že interakcie medzi aktérmi na jednej rovine sú agregované do interakcií na ďalšej (vyššej) rovine, tie sú agregované do interakcií na ďalšej rovine, a tak ďalej (Lake a Powell, 1999: 4). Týmto spôsobom je potom pozmenené tradičné rozlišovanie analytických rovín a dochádza tak k spomínanému premosteniu rovín. Podľa tejto logiky môžem teda predpokladať, že výsledné interakcie medzi aktérmi z výskumu na jednotlivcoch môžu byť predpokladom interakcií medzi aktérmi na vyššej analytickej rovine, teda medzi štátmi. Inak povedané, výsledné správanie sa jednotlivcov môže byť predpokladom správania sa štátov.

Čo sa týka individualistického a holistického prístupu analýzy danej roviny, nedá sa jednoznačne povedať, ktorý prístup je správny a ktorý je nesprávny. Je na výskumníkovi aby zvážil relatívnu užitočnosť ponúkaných alternatív a aby následne posúdil, ktorý postup zvolí pre svoj výskum (Singer, 1961: 77). Buď teda pôjde o analýzu zhora dole (od systému k jednotke), alebo pôjde o analýzu zdola hore (od jednotky k systému), pričom každá jedna analytická rovina môže byť zároveň jednotkou aj systémom (Hollis a Smith, 1991: 8). Rovina, ktorá je objektom záujmu tak môže byť analyzovaná buď z pozície jednotky tvoriacej systém, alebo z pozície systému tvoreného jednotkami. Všetko záleží od uhlu pohľadu a spôsobu akým sa pristupuje k analýze danej roviny. Pre prípad tejto diplomovej práce je potom vhodnejší individualistický prístup, a to z nasledujúcich dôvodov. Keďže budem skúmať vplyv štrukturálnej nerovnosti, ktorú medzi sebou vytvárajú národné štáty, na kohéziu Európskej únie, ktorá predstavuje medzinárodný systém, je tu možné pozorovať istú paralelu s prístupom zdola hore, teda od jednotky k systému. Pri analýze potom pôjde o snahu vysvetliť konkrétny systémový ukazovateľ (kohéziu) pomocou ukazovateľa vytvoreného jednotkami tohto systému (štrukturálna nerovnosť). Zjednodušene povedané, v tomto prípade sa dá hovoriť o vplyve jednotiek na systém.

1.5 Neorealizmus

Po kritike klasického realizmu vzniká v sedemdesiatych rokoch nová teória neorealizmu, ktorá zostáva až dodnes veľmi vplyvnou náukou v prostredí medzinárodných vzťahov. Najčastejšími oblasťami aplikácie tohto prúdu sú pritom otázky bezpečnosti či mocenského súperenia. Za

autora neorealizmu je považovaný Kenneth Waltz, ktorého dielo Teória medzinárodnej politiky z roku 1979 je pokladané za kľúčovú prácu tejto teórie. Waltz v nej predstavuje a rozvíja mnoho prvkov spojených s klasickým realizmom, pričom pre pochopenie medzinárodných vzťahov považuje za kľúčovú analýzu moci. Hlavným aktérom ostáva aj naďalej štát a základným mechanizmom regulácie medzinárodného systému je rovnováha moci. Ďalším spoločným rysom realizmu a neorealizmu je povaha medzinárodných vzťahov, ktorá je konfliktná. Naopak rozdiely neorealizmu od pôvodnej teórie spočívajú najmä v základnom poňatí nového prúdu. Neorealizmus už totižto nie je teóriou redukcionistickou, ale teóriou systémovou. To znamená, že podľa neorealistov nie je rozhodujúce pre chovanie štátov ich vnútorné zloženie, ale naopak je to vonkajší systém, ktorý determinuje ich vonkajšie vystupovanie. Tým pádom sa charakteristiky systému stávajú dôležitými faktormi pri neorealistickom štúdiu medzinárodných vzťahov. Azda najdôležitejšou charakteristikou medzinárodného systému je jeho usporiadanie, ktoré neorealisti považujú za anarchické, na rozdiel od hierarchického usporiadania vo vnútri štátov. Ďalej je systém tvorený navonok rovnakými jednotkami, medzi ktorými dochádza k premenlivej distribúcii moci. Na základe rozloženia moci medzi aktérmi potom neorealizmus rozlišuje unipolárny, bipolárny a multipolárny systém. Ďalší rozdiel neorealizmu od klasického realizmu spočíva v príčine konfliktu, ktorý nie je možné z medzinárodných vzťahov odstrániť. Ak realizmus vidí príčinu konfliktu v zlej povahe človeka, neorealizmus skôr považuje konflikt za prirodzenú súčasť medzinárodného systému, ktorý je spôsobený anarchickou povahou tohto systému (Kratochvíl a Drulák, 2009: 206).

Ako už bolo naznačené, anarchia predstavuje východiskovú pozíciu pre neorealistickú analýzu medzinárodných vzťahov, pričom základnou jednotkou je štát. A keďže pre neorealistov sú systémové charakteristiky určujúcim princípom vonkajšieho vystupovania štátov, je to práve anarchické prostredie, ktoré determinuje ich snaženie. Týmto spôsobom prichádza neorealizmus so snahou o vysvetlenie chovania štátov, ktoré je napriek rôznorodým politickým a ideovým usporiadaniam vo vnútri štátov navonok veľmi podobné. Sú to teda systémové sily, ktoré sú zodpovedné za cezhraničné chovanie štátov (Linklater, 2003: 157). Ja sa vo svojej analýze pokúsím poukázať na to, že čisto anarchická povaha nemusí byť jedinou charakteristikou medzinárodného systému.

Ďalej je vďaka anarchickému systému podľa neorealistov postavenie jednotlivých štátov rovnocenné⁴, avšak prostredie bez nadradenej autority so sebou prináša problém bezpečnostnej

⁴ Štáty sú teoreticky rovnocenné jednotky.

dilemy (Turcsányi, 2015: 46). Bezpečnostnú dilemu si je možné jednoducho predstaviť ako akúsi špirálu zvyšovania moci (hlavne vojenskej prostredníctvom zbrojenia), kedy niektorý z aktérov medzinárodného systému zvýši svoju moc pretože sa obáva o svoju bezpečnosť. Toto zvýšenie moci potom zaregistrujú ostatní aktéri a následne sa snažia zvýšiť svoju moc ako odpoveď na predošlé zvýšenie moci prvého aktéra. Prvý aktér taktiež zaznamená toto zvýšenie moci u svojich „konkurentov“⁵, na čo odpovedá ďalším zvyšovaním svojej moci. Cyklus sa tak znova opakuje a medzinárodný systém sa dostáva do spomínanej špirály, ktorá napriek tomu, že jej spustenie vyvolali obavy o bezpečnosť, paradoxne nezaistuje vyššiu bezpečnosť (Herz, 1950). Bezpečnostná dilema predstavuje jednu z najzložitejších otázok medzinárodných vzťahov, pričom rôzne teórie tohto odboru prichádzajú s rôznymi názormi na to, ako daný bezpečnostný problém riešiť. Neorealistické riešenie sa odvíja od jednej z Waltzových charakteristík medzinárodného systému, a síce od premenlivosti distribúcie moci. Riešenie potom spočíva v takom rozložení moci medzi aktérmi, ktoré eliminuje motiváciu týchto aktérov zvyšovať ich moc. To znamená, že k dosiahnutiu stabilného stavu dochádza vďaka mechanizmu spomínaného na začiatku tejto podkapitoly, a síce rovnováhe moci (Turcsányi, 2015: 47).

Z predošlých riadkov vyplýva, že analýza moci je skutočne kľúčová pre porozumenie medzinárodným vzťahom. Avšak skôr, než je vôbec možné tento faktor analyzovať, je potrebné ho nejako definovať. Rôzni autori prichádzali s rôznymi definíciami moci, pričom medzi tie najznámejšie patrí Morgenthauova „kontrola človeka nad myslou a činnosťami iných ľudí“ (Morgenthau, 1993), či Dahlova „schopnosť jedného účastníka prinútiť druhého účastníka aby robil niečo, čo by inak nerobil“ (Dahl, 1957). Aj keď je toto tradičné ponímanie moci všeobecne akceptované, prináša so sebou niekoľko problémov. Tie nastávajú pri snahe identifikovať vhodné zdroje moci, ako aj pri pokusoch o zmeranie jej veľkosti. Medzi odborníkmi totižto nepanuje presná zhoda o tom, akým spôsobom moc operacionalizovať. Často potom dochádzalo a dochádza k tomu, že si analytici pri práci s mocou predstavujú pod týmto pojmom to, čo sa im zrovna hodí (Hodulák a Krpec, 2013: 70). Problematika merania moci býva veľmi často spájaná s faktormi ako sú geografia, ekonomika, obyvateľstvo či vojenská spôsobilosť. Aj keď pri týchto faktoroch existuje aspoň nejaká zhoda, objavuje často pri nich problém s tým, akú váhu jednotlivým faktorom prisúdiť. A nakoniec sa vždy nájde niekto, kto bude tvrdiť, že

⁵ Označenie štátu ako konkurenta môže pôsobiť pomerne expresívnym dojmom, no myslí, že v prostredí neorealizmu je takéto pomenovanie prístupné. Napriek tomu používam toto pomenovanie v úvodzovkách.

nejaký aspekt moci bol vynechaný, takže hľadanie veľkosti moci sa môže stať nekonečné (Pearson a Rochester, 1998: 36).

Je zrejmé, že pojem moc má v medzinárodných vzťahoch rôzne významy a taktiež závisí od súvislostí, v ktorých sa používa. Moc je špecifická pre danú oblasť a je fluidná, takže nie je možné určiť všeobecné rozdelenie moci medzi aktérmi, ktoré by platilo pre všetky oblasti medzinárodného systému (Turcsányi, 2015: 35). S veľmi známym rozdelením moci na tvrdú a mäkkú prichádza pomerne neskoro až Joseph Nye, kde tvrdá moc je spojená s tradičným ponímaním moci a býva vyjadrená vojenskými kapacitami, naproti tomu mäkká moc pôsobí prostredníctvom atrakcie, kedy aktér začne chcieť to, čo má aktér disponujúci týmto typom moci (Nye, 2004). Rovnako, ako existujú rôzne formy moci, existujú aj rôzne formy samotného vykonávania moci. Či už ide o dohováranie, donucovanie, použitie vojenskej sily alebo inej formy, opäť závisí od konkrétneho prípadu, ktorý je predmetom analýzy, aká verzia bude pre daný prípad relevantná. Na základe okolností bude teda táto diplomová práca používať koncept moci známy pod názvom štrukturálna moc, o ktorej bolo pojednané v texte vyššie.

Po úvodnom príspevku Kennetha Waltza rozvíjajú neorealizmus aj ďalší autori. Stephen Walt (1987) napríklad prispel nadstavbou k tradičnej teórii o rovnováhe moci, kde štáty nehľadajú medzinárodnú rovnováhu na základe mocenského vyvažovania, ale na základe vyvažovania hrozieb. Podľa jeho teórie štáty tvoria aliancie nie proti tým najväčším mocnostiam, ale proti tým štátom, ktoré predstavujú najväčšiu hrozbu. Vzniká tak akási rovnováha hrozieb, ktorá je pre Walta dôležitejšia ako rovnováha moci. Z jeho logiky vyplýva, že najväčšie mocnosti nemusia byť štáty predstavujúce najväčšiu hrozbu. Walt sa tak radí k tzv. defenzívnym neorealizmom, podľa ktorých aktéri preferujú bezpečnejšiu obranu pred riskantnejším útokom. To znamená, že štáty uprednostňujú zachovanie mocenskej rovnováhy pred navyšovaním vlastnej moci. Naopak na strane ofenzívneho neorealizmu potom stojí napríklad John Mearsheimer (2001), ktorý prišiel s teóriou podporujúcou racionalitu ofenzívnej stratégie štátu. Mearsheimer sa zameriava na silné mocnosti a tvrdí, že ich správanie bude charakteristické snahou získať status hegemóna, teda zvýšiť svoju moc na úkor ostatných. Hlavným bodom záujmu veľkých mocností je podľa neho snaha prežiť vo svete, kde neexistuje nikto, kto by ich ochránil, pričom moc je kľúčom k ich prežitiu. Ofenzívny a defenzívny neorealizmus sa teda rozchádzajú v otázke, koľko moci štáty chcú. Buď je to ofenzívna mocenská rivalita alebo defenzívne zachovanie statusu quo. Ofenzívny a defenzívny neorealizmus budú ďalším bodom

záujmu analytickej časti, kde sa pokúsim určiť, ktorý z týchto dvoch prístupov viac odpovedá správaniu sa členských štátov Európskej únie.

Nie je pravdou, tak ako by sa na prvý pohľad mohlo zdať, že podľa neorealistov je jediným variantom podoby medzinárodných vzťahov konflikt. Neorealisti pripúšťajú aj kooperáciu, avšak jej dosiahnutie je pomerne komplikované (komplikovanejšie ako podľa neoliberalov). Preto môžem v praktickej časti predpokladať, že kooperácia medzi členskými krajinami môže byť výsledkom aj neorealistických predpokladov (nie len tých neoliberalistických). Základná logika pritom vychádza z predpokladu racionality známeho z neoklasickej ekonómie. To znamená, že štáty sú racionálne a snažia sa o maximalizáciu úžitku. Aktéri potom pri rozhodovaní o ich stratégii (kooperačná verzus konfliktná) vychádzajú z jednoduchej premisy ziskov a nákladov. Štát teda sleduje vývoj premenných, ktoré pôsobia ako stimuly vedúce k jednotlivým stratégiám, pričom za tieto premenné sa považuje čokoľvek, čo zvyšuje/znižuje zisky či náklady plynúce z danej stratégie (Jervis, 2017: 128). Čo je však podstatné, je že podľa neorealistov štáty vnímajú výsledok plynúci zo zvolenej stratégie relatívne k ostatným štátom. Pomocou výsledku preskúmania nastavenej hypotézy budem potom môcť zaujať stanovisko k neorealistickému predpokladu relatívnych výnosov.

1.6 Neoliberalizmus

Alternatívnou paradigmou voči štátno-centrickému realizmu sa v sedemdesiatych rokoch stávajú myšlienky autorov ako Robert Keohane či Joseph Nye. Podľa nich medzinárodné prostredie nie je charakteristické len mocenským súperením štátov, ale aj ekonomickými či informačnými tokmi, na ktorých sa podieľajú aj neštátni aktéri (Keohane a Nye, 2012). Liberalistické vnímanie medzinárodného systému v sedemdesiatych rokoch je možné charakterizovať ako útok na suverenitu štátneho aktéra ako jediného tvorcu udalostí. Liberáli teda v tomto období zdôrazňujú nutnosť analýzy aj iných ako len štátnych aktérov (Hollis a Smith, 1991: 35).

Útok proti týmto liberalistickým myšlienkam sedemdesiatych rokov na seba nenecháva dlho čakať a prichádza od zástancov štátno-centrického vnímania medzinárodného systému. Hedley Bull (2002) obhajuje dominantné postavenie štátu čoby hlavného aktéra medzinárodného systému prostredníctvom štúdie rádu v spoločnosti. Štát je držiteľom legitímnej moci a dokáže odolávať náporu ostatných aktérov. Bull pripúšťa existenciu alternatív voči štátnemu aktérovi, ale zároveň tvrdí, že nič nenasvedčuje tomu, že by bol štátny systém na ústupe. Koncom

sedemdesiatych rokov sa potom objavuje vyššie predstavený neorealizmus, ktorého niektoré myšlienky prijíma v osemdesiatych rokoch nový smer medzinárodnej politiky, a síce neoliberalizmus.

Základy neoliberalizmu položil v roku 1984 Robert Keohane v jeho diele *Po hegemonii: Kooperácia a nezhoda vo svetovej politike*. Štát sa opäť stáva najdôležitejším aktérom medzinárodného diania a zároveň sa predpokladá jeho racionalita a snaha o maximalizáciu úžitku. Neoliberalizmus akceptuje anarchickú povahu medzinárodného systému, ale jeho fungovanie nezávisí na mechanizme mocenskej rovnováhy. Dôležitosť je naopak pripisovaná inštitúciám, čiže pravidlám a normám, ktoré riadia chovanie aktérov. To znamená, že medzinárodné vzťahy sú charakteristické nielen prvkom anarchie, ale aj istým obmedzením v podobe spoločných inštitúcií. Interakcia medzi aktérmi nevychádza z čisto strategických úvah, ako je tomu pri neorealizme, ale z predpokladu existencie spoločných záujmov daných aktérov (Barša a Císař, 2008: 191-192). Rozloženie záujmov je teda hlavnou premennou, ktorá určuje či interakcia medzi aktérmi nadobudne podobu konfliktu alebo kooperácie. Neoliberáli pritom veria, že je to práve dlhodobá kooperácia, ktorá bude typická pre medzinárodné vzťahy. Existujú však prekážky, tzv. problémy kolektívneho jednania, ktoré nachádzanie spolupráce sťažujú. Tie vznikajú napríklad keď štáty nie sú schopné nájsť jednu optimálnu stratégiu danej spolupráce alebo keď sa objaví nejaký dôvod na porušenie spolupráce. Avšak neoliberali hovoria o týchto problémoch preto, lebo veria, že ich je možné prekonávať a tým pádom zavádzať spoluprácu. Hlavným nástrojom boja proti spomínaným problémom je vytváranie medzinárodných inštitúcií, ktoré usmerňujú aktérov a zároveň nad nimi vykonávajú dohľad (Kratohvíl a Drulák, 2009: 200).

Neoliberalizmus sa teda hlavne zaoberá otázkou, akým spôsobom je možné organizovať kooperáciu vo svete, ak existujú spoločné záujmy. Existencia spoločných záujmov sa pokladá za danú, takže ich vznik a pôvod nie sú predmetom záujmu. Keohane (1984: 6) argumentuje, že napriek existencii spoločných záujmov, kooperácia často zlyháva. Preto by bolo chybné si myslieť, že spoločný záujem automaticky vedie ku spolupráci. To znamená, že je potrebné analyzovať podmienky, za ktorých budú spoločné záujmy viesť ku kooperácii. Tzv. medzinárodné režimy, ako ich Keohane nazýva, sú silou, ktorá zvyšuje pravdepodobnosť spolupráce. Tieto režimy predstavujú sadu princípov, noriem a pravidiel, ktorým podriadenie sa za účasti dialógu môže viesť k dlhodobej kooperácii. Práve účasť dialógu je podstatným komponentom tejto problematiky. Dialóg je totižto nástrojom distribúcie veľmi dôležitej zložky

medzinárodných vzťahov, a síce informácií. Pre neoliberálov je potom kooperácia daná nie len distribúciou moci, ale aj kvalitou, kvantitou a distribúciou informácií. Informácie majú pozitívny vplyv na neistotu vo vzťahoch, čím môžu prispievať k tvorbe dôvery a teda aj kooperácie (Barša a Císař, 2008: 193).

Keďže štáty aj podľa neoliberálov sledujú zisky a náklady, dá sa hovoriť o ich racionalite a o snahe o maximalizáciu úžitku. Podstatné je potom, že podľa neoliberálov štáty tento úžitok nevnímajú relatívne k ostatným štátom, ale len absolútne. Pomocou výsledku preskúmania nastavenej hypotézy budem potom môcť zaujať stanovisko k neoliberalistickému predpokladu absolútnych výnosov.

Racionálny aktér a jeho snaha o maximalizáciu úžitku sú hlavnými východiskami oboch vyššie predstavených teoretických prístupov, pričom práve tieto predpoklady sú zásadné pre zameranie tejto diplomovej práce. Na tomto mieste je vhodné zosumarizovať základné spoločné prvky neorealizmu a neoliberalizmu, spolu s ich zásadnými rozdielnosťami, ktoré sú relevantné pre túto prácu. Ako už bol viackrát spomenuté, pre oba smery je hlavným aktérom medzinárodných vzťahov štát. Oba smery ďalej predpokladajú racionalitu tohto aktéra a zároveň jeho snahu o maximalizáciu úžitku. Medzinárodný systém je potom v oboch prípadoch charakterizovaný anarchiou. Čo je však zásadné, sú odlišné pohľady týchto dvoch smerov na fungovanie medzinárodného systému. Tých odlišností existuje viacero, avšak pre potreby tejto práce sú podstatné len niektoré. Konkrétne ide o oblasť kooperácie a s ňou spojené výnosy. Neorealisti sa všeobecne stavajú negatívne k možnosti vzniku kooperácie, avšak úplne ju nepopierajú. Naopak neoliberáli sa k spolupráci stavajú veľmi pozitívne a pokladajú ju za bežný jav. Ďalší rozdiel spočíva v odlišnosť vnímaní výnosov zo spolupráce. Zatiaľ čo neorealisti hovoria o dôležitosti relatívnych výnosov, pre neoliberálov sú podstatné len absolútne výnosy (Kratochvíl a Drulák, 2009: 204). Podľa neorealistov štáty teda uprednostňujú relatívne výnosy pretože im ide hlavne o relatívnu pozíciu voči ostatným štátom. To znamená, že ak budú výnosy štátu z danej spolupráce menšie ako výnosy protistrany, daný štát sa na kooperácii nezúčastní, a to aj keď by mohol absolútne získať. Podľa neoliberálov budú štáty naopak spolupracovať kedykoľvek, pokiaľ im z danej spolupráce plynie nejaký výnos. To znamená, že štáty nevnímajú pozíciu ostatných štátov, ide im hlavne o zisk (Grieco, 1988: 487).

Ako teda neorealizmus a neoliberalizmus zapadajú do zamerania tejto diplomovej práce? Analýza v práci vychádza z rovnakého základu, a síce z predpokladu, že hlavným aktérom je štát, ktorý je racionálny a snaží sa o maximalizáciu úžitku. Vďaka stanovenej hypotéze je potom možné otestovať relevantnosť spoločného predpokladu oboch prúdov, a síce čisto anarchickú povahu medzinárodného prostredia ako jediného determinanta správania sa krajín. Ďalej predpoklady relatívnych a absolútnych výnosov, kde potvrdenie či vyvrátenie stanovenej hypotézy môže nasmerovať váhu pravdy buď na stranu neorealizmu, alebo na stranu neoliberalizmu.. Nakoniec bude možné vďaka analýze vývoja moci v čase zaujať postoj k ofenzívnemu, resp. defenzívnemu naladeniu krajín.

2 Praktická časť

2.1 Indikátory a postup analýzy

Zvoliť vhodné indikátory pre výskum bolo zrejme tou najzložitejšou časťou tejto diplomovej práce. Volil som tak, aby sa nevyskytol problém s dostupnosťou dát, no zároveň bolo nutné aby indikátory spĺňali teoretické ohraničenie predstavené v predošlej časti. Toto kritérium sa týka najmä indikátorov štrukturálnej moci, kde som sa držal podmienok stanovených prístupom Susan Strange. O aké indikátory ide je už naznačené v teoretickej časti o štrukturálnej moci, no pre prehľad sú zosumarizované v Tabuľke 1. Indikátor pre kohéziu potom vychádza, dá sa povedať z jej definície. Kohézia je sila, ktorá chráni skupinu pred rozpadom, pričom jej prítomnosť je daná, okrem iného, postojom členov skupiny. Preto si myslím, že je možné kohéziu sledovať pomocou výsledkov volieb, kde budem pozorovať najmä výsledky politických strán, ktoré sú typické hlavne pravicovým populizmom (v tabuľke skratka PP) a politikou krajne pravej (v tabuľke skratka KP), teda proti európskou orientáciou. Ak sa v databázach pri niektorej krajine takéto strany vôbec neobjavia, využijem v takom prípade aspoň výsledky strán, ktoré sú naladené nacionalisticky (v tabuľke skratka N) či euroskepticky (v tabuľke skratka E). Na úrovni celej únie sa tak javí ako najlepší indikátor výsledky volieb do europarlamentu. Okrem výsledkov volieb do europarlamentu využijem ako doplnkový indikátor kohézie aj výsledky jednaní Európskej rady, kde sa zameriam na výskyt nesúhlasu pri jednotlivých hlasovaniach. Nesúhlas krajín pri hlasovaniach tak vnímam ako narušiteľa kooperácie (kohézie). Takto získam ucelený pohľad na vývoj postoja európskej spoločnosti voči kohézii.

Tabuľka 1 Indikátory štrukturálnej moci

		Indikátor	Jednotky
Zložky štrukturálnej moci	Bezpečnosť	Výdaje na obranu	% HDP
		Aktívni vojaci	Absolútny počet
		Členstvo v NATO	Áno/Nie
	Produkcia	HNP na obyvateľa	Doláre (PPP)
	Financie	NIIP bez FDI	% HDP
	Informácie	Články + patenty + výskumníci	Absolútny počet
		Export pop kultúry	Tis. Eur

Zdroj: Vlastná práca

Prvým krokom analýzy, ako už bolo spomínané, bude vytvoriť mocenskú hierarchiu medzi členskými krajinami EU. K tomu bude v prvom rade potrebné zozbierať dáta o indikátoroch štruktúrálnej moci v daných obdobiach. Zdrojom dát budú hlavne databázy Svetovej Banky a Eurostatu. Po získaní dát budem pri vyjadrovaní úrovne štruktúrálnej moci jednotlivých krajín postupovať nasledovne. Každý jeden vyššie predstavený indikátor bude jednoduchým spôsobom prevedený na jednotný ukazovateľ založený na bodovacom princípe, a to z toho dôvodu, že indikátory, ktoré budem používať sú vyjadrené v rôznych jednotkách. Preto ich je nutné vyčísliť v relatívnom bodovom vyjadrení, a to tak, že pri každom indikátore bude stanovená maximálna bodová hranica vyplývajúca z najvyššej (najlepšej) hodnoty daného indikátora. Maximálne bodové hodnoty budú stanovené tak, aby boli váhy jednotlivých zložiek štruktúrálnej moci (Bezpečnosť, Produkcia, Financie, Informácie) rovnaké. Od maximálnej hodnoty sa bude potom odvíjať aktuálna bodová hodnota danej krajiny vyplývajúca z konkrétnej hodnoty daného indikátora. Minimálnu bodovú hranicu bude potom v tomto systéme predstavovať najnižšia hodnota daného indikátora. Pre lepšiu predstavu ako bude tento systém fungovať uvediem príklad. V roku 2013 bola najvyššou hodnotou indikátora HNP na obyvateľa úroveň 63840 dolárov, ktorú dosiahlo Luxembursko. Táto hodnota je teda ekvivalentom maximálnej bodovej hranice stanovenej na 300 bodoch. Naopak najnižšiu hodnotu indikátora HNP na obyvateľa dosiahlo v tom istom roku Bulharsko, a to na úrovni 16200 dolárov. Ak sa teda 63840 dolárov rovná 300 bodom, bulharských 16200 dolárov sa rovná 76,13 bodu. Tieto body v roku 2013 pri indikátore HNP na obyvateľa predstavujú minimálnu bodovú hranicu. Ak by som teraz chcel získať bodové hodnotenie pre napríklad Fínsko, ktoré v danom roku dosiahlo úroveň 41430 dolárov, jednoducho si viem žiadané body vypočítať. Jedná sa o 194,69 bodu (World Bank, 2019). Rovnakou metodikou budem postupovať pri všetkých indikátoroch štruktúrálnej moci. Ak bude nejaká hodnota niektorého z indikátorov záporná (týka sa NIIP), bude táto hodnota automaticky ohodnotená nulou bodmi ako ekvivalentu nulovej štruktúrálnej moci v danej oblasti. Vyjadřím teda bodové hodnoty každého indikátora pri každej krajine. Takto zjednotené indikátory bude potom možné agregovať do jediného indikátora úrovne štruktúrálnej moci. Sčítaním jednotlivých bodových hodnôt jednotlivých indikátorov získam celkové bodové hodnoty štruktúrálnej moci jednotlivých krajín. Tým pádom ich bude možné zoradiť do hierarchie.

Po zoradení krajín do mocenskej hierarchie v dvoch skúmaných obdobiach budem môcť pozorovať štruktúrálnu nerovnosť v daných obdobiach a zároveň jej prípadnú zmenu medzi

týmito obdobiami. Aby som mohol pozorovať zmenu nerovnosti, číselne ju vyjadrím ako priemer vzdialeností medzi jednotlivými bodovými hodnoteniami. Prípadný pokles alebo nárast štrukturálnej nerovnosti porovnáam s vývojom kohézie.

Ďalším krokom analýzy bude sledovanie vývoja kohézie v únii, a to pomocou výsledkov vybraných politických strán vo voľbách do europarlamentu spolu s výsledkami jednaní Európskej rady. Keďže opäť pôjde o pozorovanie dát v dvoch obdobiach, budem môcť vysledovať zmenu v kohézii medzi týmito obdobiami a porovnať ju so zmenou štrukturálnej nerovnosti. V tomto bode získam prvotný pohľad na vplyv štrukturálnej nerovnosti na kohéziu Európskej únie. Pôjde o akýsi počiatočný a celkový náhľad na problematiku, pričom nasledovať bude partikulárna analýza zameraná na jednotlivé krajiny inšpirovaná výskumom Katherine Cronin a jej spoločníkov predstaveným vyššie.

V ďalšej fáze sa budem teda zaoberať pozíciou jednotlivých krajín v hierarchii vytvorenej pomocou konceptu štrukturálnej moci. V prvom rade budem sledovať pozíciu každej krajiny v prvom skúmanom období, pričom budem túto pozíciu porovnávať s príslušným výsledkom politickej strany vo voľbách do europarlamentu. Rovnako potom budem postupovať aj pri druhom skúmanom období. Pôjde teda o pozorovanie správania sa jednotlivých krajín v oblasti kohézie, ktoré by malo byť, podľa inšpirácie z empirického výskumu Katherine Cronin a jej spoločníkov, determinované pozíciou v hierarchii. Ak budem teda vychádzať zo spomínaného výskumu, budem predpokladať, že čím nižšia je pozícia danej krajiny v hierarchii, tým horší bude jej postoj ku kohézii, to jest čím nižšia pozícia krajiny, tým vyšší percentuálny zisk vybranej proti európskej strane v danej krajine. Pomocou získaných dát budem môcť graficky zobrazit' vzťah pozícií v hierarchii a výsledkov eurovoľieb, a to s cieľom pozorovať ich predpokladanú nepriamu úmeru.

Po separátnom preskúmaní daných dvoch období pristúpim k pozorovaniu zmeny medzi týmito obdobiami. Budem vyhľadávať zmenu v pozícii jednotlivých krajín, a to s cieľom naviazať túto zmenu na zmenu v postoji krajín voči kohézii, teda na zmenu vo volebných výsledkoch vybraných proti európskych strán vo voľbách do europarlamentu. Predpokladom tejto činnosti bude, že prípadné zlepšenie pozície krajiny v hierarchii bude mať za následok zlepšenie jej postoja voči kohézii, ktoré sa prejaví zhoršením volebných výsledkov spomínaných politických strán. A naopak prípadné zhoršenie pozície krajiny v hierarchii bude mať za následok zhoršenie

jej postoja voči kohézii, ktoré sa prejaví zlepšením volebných výsledkov spomínaných politických strán.

V tomto bode budem schopný hovoriť o potvrdení či vyvrátení stanovenej hypotézy, testovanej na základe zvolených indikátorov. Tým bude dosiahnutý primárny cieľ diplomovej práce.

Po dosiahnutí primárneho cieľa práce sa presuniem k doplnkovej analýze, ktorá bude zameraná na testovanie neorealistických a neoliberalistických predpokladov, predstavených v teoretickej časti práce. Táto doplnková analýza bude vychádzať z predošlej analýzy, kde pomocou výsledkov skúmania vzťahu štrukturálnej nerovnosti a kohézie budem môcť diskutovať o tom, ktoré zo zvolených predpokladov daných teoretických prúdov sú viac relevantné. Tým bude ukončená praktická časť tejto diplomovej práce.

2.2 Hierarchia a štrukturálna nerovnosť v rokoch 2008 a 2013

Príloha 1 a Príloha 2 obsahujú tabuľky rozdelené podľa jednotlivých členských krajín Európskej únie, pričom každá tabuľka obsahuje konkrétne hodnoty jednotlivých indikátorov štrukturálnej moci v daných obdobiach a zároveň obsahuje aj bodové hodnotenia daných krajín vypočítané pomocou postupu predstaveného vyššie. Výsledné bodové hodnotenia predstavujú determinant hierarchických usporiadaní krajín v rokoch 2008 a 2013, zobrazených v nasledujúcich tabuľkách.

Tabuľka 2 Hierarchia krajín v roku 2008

Poradie	Krajina	Body
1.	Nemecko	741,46
2.	Belgicko	665,87
3.	Spojené kráľovstvo	637,94
4.	Francúzsko	551,34
5.	Taliansko	549,53
6.	Luxembursko	501,72
7.	Holandsko	452,18
8.	Španielsko	401,43
9.	Dánsko	388,86
10.	Grécko	384,98
11.	Portugalsko	320,44
12.	Poľsko	304,44
13.	Slovinsko	300,08
14.	Česko	290,1
15.	Švédsko	285,07
16.	Estónsko	282,17
17.	Fínsko	281,94
18.	Rakúsko	271,8
19.	Slovensko	271,73
20.	Rumunsko	261,86
21.	Chorvátsko	261,31
22.	Bulharsko	250,23
23.	Lotyšsko	248,84
24.	Maďarsko	247,14
25.	Litva	245,33
26.	Írsko	218,02
27.	Cyprus	205,31
28.	Malta	136,07

Zdroj: Vlastná práca

Tabuľka 3 Hierarchia krajín v roku 2013

Poradie	Krajina	Body
1.	Nemecko	688,3
2.	Spojené kráľovstvo	657,41
3.	Francúzsko	643,91
4.	Taliansko	597,24
5.	Luxembursko	576,78
6.	Holandsko	544,21
7.	Belgicko	541,36
8.	Dánsko	535,42
9.	Malta	474,85
10.	Španielsko	435,02
11.	Grécko	390,81
12.	Poľsko	381,39
13.	Portugalsko	373,99
14.	Švédsko	335,35
15.	Fínsko	334,89
16.	Estónsko	332,66
17.	Rakúsko	328,12
18.	Česko	323,59
19.	Slovinsko	320,48
20.	Rumunsko	301,11
21.	Slovensko	299,93
22.	Chorvátsko	290,4
23.	Maďarsko	287,91
24.	Litva	283,91
25.	Bulharsko	269,95
26.	Lotyšsko	260,34
27.	Írsko	255,16
28.	Cyprus	215,28

Zdroj: Vlastná práca

Tabuľka 2 a Tabuľka 3 zobrazujú výsledné hierarchické usporiadania členských krajín v dvoch skúmaných obdobiach, pričom pri každej krajine je uvedené jej bodové hodnotenie štrukturálnej moci. Pomocou týchto bodových hodnotení môžeme číselne vyjadriť nerovnosť pomocou priemeru zo vzdialeností medzi jednotlivými hodnotami. Pre rok 2008 je to hodnota 22,42 a pre rok 2013 je to hodnota 17,52. To znamená, že priemerná vzdialenosť medzi bodovými hodnoteniami krajín medzi obdobiami mierne poklesla. Tento pokles medzi rokom 2008 a 2013 teda vnímam ako pokles štrukturálnej nerovnosti medzi členskými krajinami Európskej únie. Podľa teoretického vymedzenia vzťahu nerovnosti a kooperácie potom budem predpokladať, že tento pokles nerovnosti by mal mať pozitívny vplyv na kohéziu. Mal by som teda zaznamenať celkový rast kohézie, zobrazený celkovým poklesom vo volebných výsledkoch vybraných politických strán a poklesom výskytu nesúhlasu pri jednaniach Európskej rady. Tento predpoklad bude potvrdený či vyvrátený v kapitole 2.4 Vzťah nerovnosti a kohézie.

Okrem konštatovania vplyvu štrukturálnej nerovnosti na kohéziu Európskej únie ako celku, sú predmetom záujmu aj konkrétne pozície krajín v hierarchii a spojitosť týchto pozícií s postojom krajín voči kohézii. Pri pohľade na hierarchické zoradenie krajín v rokoch 2008 a 2013, zobrazené v Tabuľke 2 a Tabuľke 3, je možné poznamenať, že poradie krajín vo všeobecnosti viac menej zodpovedá poradiu, ktoré som očakával ešte pred začiatkom analýzy. V oboch rokoch sa na prvom mieste a s dostatočným náskokom umiestnilo Nemecko, nasledované silnou šesticou Spojeného kráľovstva, Francúzska, Talianska, Luxemburska, Belgicka a Holandska. Týchto top sedem krajín vykazuje pomerne dobré hodnoty vo všetkých zložkách štrukturálnej moci (v niektorých prípadoch s výnimkou finančnej zložky, v prípade Luxemburska s výnimkou bezpečnostnej zložky). Avšak ako mierne prekvapujúce sa môže javiť dobré umiestnenie Luxemburska, ktoré dosiahlo 6., resp. 5. miesto. Táto malá krajina vďaka tomuto umiestneniu veľmi dobrým hodnotám z oblasti produkcie a financií. Ďalším pomerne prekvapujúcim umiestnením je 9. miesto Malty v druhom skúmanom období. Táto malá krajina vďaka svojmu umiestneniu podobne vysokým hodnotám z oblasti financií. Zaujímavé ale je, že v prvom skúmanom období bola Malta na poslednom 28. mieste kedy v zložke financií nezískala nijaké body. Pri pohľade na dáta o NIIP a FDI tokoch za posledných desať rokov týkajúcich sa Malty, je možné konštatovať, že táto krajina v tejto oblasti zažívala veľmi vysoké výkyvy, a to najmä v rokoch tesne po hospodárskej kríze z roku 2008. Väčšina nasledujúcich pozícií v oboch obdobiach pre mňa nepredstavuje podobné prekvapenie ako v prípade Malty a Luxemburska. Napriek tomu si však myslím, že v prípade Švédska, ktoré

dosiahlo 15., resp. 14. pozíciu a v prípade Rakúska, ktoré dosiahlo 18., resp. 17. pozíciu, sa dalo očakávať vyššie umiestnenie. To isté platí aj pre Fínsko, ktoré dosiahlo 17., resp. 15. pozíciu. V kapitole 2.4 Vzťah nerovnosti a kohézie budem pozorovať, či sa tieto „prekvapujúce“ pozície nejako odrazili na postoji krajiny voči kohézii. Táto kapitola sa bude celkovo zaoberať vzťahom pozície v hierarchii a postoja voči kohézii, kde bude testovaný predpoklad, že so znižujúcou sa pozíciou v hierarchii sa zhoršuje postoj ku kohézii.

2.3 Kohézia v rokoch 2009 a 2014

Ako už bolo spomínané, prvým indikátorom kohézie v únii budú výsledky volieb do europarlamentu, pričom zaujímať ma budú výsledky politických strán, ktoré sú typické pravicovým populizmom, politikou krajnej pravice či popríklad nacionalizmom alebo euroskepticizmom. Výsledky týchto strán vnímam ako indikátor postoja danej krajiny voči európskej kohézii. Tabuľka 4 zobrazuje tieto výsledky v skúmaných obdobiach, pričom pri niektorých krajinách sa žiadna strana s niektorou z vyššie spomínaných ideológií neobjavila. V takom prípade je pri príslušnej krajine prítomné označenie N/A.

Druhým indikátorom kohézie v únii budú výsledky jednaní Európskej rady, pričom v tomto prípade budem sledovať počet nesúhlasov pri daných jednaniach. Výsledné hodnoty tohto indikátoru v dvoch skúmaných obdobiach sú zobrazené v Tabuľke 5.

Tabuľka 4 Výsledky vybraných strán vo voľbách do europarlamentu

Krajina	Strana	Orientácia strany	Výsledok 2009	Výsledok 2014
Belgicko	VB ⁶	N, PP	9,85 %	4,26 %
Bulharsko	Ataka	N, KP	11,96 %	2,96 %
Česko	Úsvit	PP	0 %	3,12 %
Chorvátsko	N/A	N/A	N/A	N/A
Cyprus	ELM	N, PP	0,22 %	2,69 %
Dánsko	DF	N, PP	14,8 %	26,6 %
Estónsko	EKR	N	0 %	4 %
Fínsko	PS	N, PP	0 %	12,9 %
Francúzsko	FN	N, PP	6,3 %	24,86 %
Grécko	CA	N, PP	0 %	9,39 %
Holandsko	PV	PP	16,97 %	13,32 %
Írsko	N/A	N/A	N/A	N/A
Litva	PTT	N	12,22 %	14,25 %
Lotyšsko	NA	N	10,26 %	14,25 %
Luxembursko	ADR	N	7,37 %	7,53 %
Maďarsko	JOBBIK	N, KP	14,77 %	14,67 %
Malta	N/A	N/A	N/A	N/A
Nemecko	AFD	N	0 %	7,1 %
Poľsko	PIS	N	27,4 %	31,78 %
Portugalsko	N/A	N/A	N/A	N/A
Rakúsko	FPO	N, PP	12,71 %	19,72 %
Rumunsko	N/A	N/A	N/A	N/A
Slovensko	ĽSNS	N, KP	0 %	1,73 %
Slovinsko	SNS	N	2,88 %	4,04 %
Španielsko	N/A	N/A	N/A	N/A
Spojené kráľovstvo	UKIP	PP, E	16,09 %	26,77 %
Švédsko	SD	N, PP	3,27 %	9,67 %
Taliansko	LN	PP	10,2 %	6,15 %

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Európsky parlament a Parties and Elections in Europe

⁶ Celé názvy politických strán sú uvedené v zozname skratiek.

Tabuľka 5 Výskyt nesúhlasu pri jednaniach Európskej rady

Obdobie	2009	2014
Počet jednaní	210	169
Výskyt nesúhlasu	19	33
Percentuálny výskyt nesúhlasu	9 %	19,5 %

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Európska rada

Tabuľka 4 zobrazuje percentuálne výsledky vybraných politických strán vo voľbách do europarlamentu v rokoch 2009 a 2014, pričom pomocou týchto výsledkov môžem vysledovať vývoj celkovej kohézie v únii medzi danými obdobiami. Zmenu kohézie medzi rokmi 2009 a 2014 vyčíslím ako priemer všetkých zmien volebných výsledkov jednotlivých strán medzi týmito obdobiami. V tabuľke je vidieť, že niektoré strany v druhom období poklesli, iné zas vzrástli. Celkovo však zmena vyšla ako nárast, a to na úrovni priemeru 3,84 %. Tento priemerný nárast vnímam ako zhoršenie kohézie v Európskej únii, pretože sa jedná o nárast politických strán charakteristických svojou proti európskou orientáciou.

Tabuľka 5 potom zobrazuje druhý indikátor kohézie v únii, a síce výskyt nesúhlasu pri jednaniach Európskej rady. V tabuľke je jasne vidieť, že percentuálny výskyt nesúhlasu v roku 2014 oproti roku 2009 vzrástol o 10,5 %. Tento nárast opäť vnímam ako zhoršenie kohézie v Európskej únii, pretože rastúci nesúhlas v Európskej rade znamená zhoršenie kooperácie medzi členskými krajinami. Obidva zvolené indikátory teda vykazujú zhoršenie kohézie v období medzi rokmi 2009 a 2014.

2.4 Vzťah štrukturálnej nerovnosti a kohézie

V predchádzajúcich dvoch kapitolách som pomocou stanovených indikátorov a pozorovaním príslušných dát dospel k záveru, že zatiaľ čo štrukturálna nerovnosť medzi skúmanými obdobiami mierne poklesla, kohézia sa medzi týmito obdobiami zhoršila. Táto skutočnosť je v rozpore s teoretickým predpokladom negatívneho vplyvu štrukturálnej nerovnosti na kohéziu. To znamená, že pri poklese nerovnosti som mal pozorovať zlepšenie kohézie, avšak opak je pravdou. Predpoklad negatívneho vplyvu štrukturálnej nerovnosti na kohéziu sa teda nepotvrdil. Z celkového pohľadu, teda z pohľadu priemernej štrukturálnej nerovnosti a priemernej kohézie na úrovni celej Európskej únie, sa tým pádom stanovená hypotéza nepotvrdila.

V nasledujúcej časti sa preto budem zaoberať pozorovaním jednotlivých krajín, konkrétne ich pozícií v hierarchii, a to s cieľom vyhľadať spojitosť medzi týmito pozíciami a postojom jednotlivých krajín ku kohézii. Ako už bolo spomínané, medzi týmito dvoma faktormi predpokladám, že čím bude nižšia pozícia krajiny v hierarchii, tým bude horší postoj danej krajiny ku kohézii, ktorý je zobrazený percentuálnym výsledkom vybraných politických strán vo voľbách do europarlamentu. Obrázok 1 a Obrázok 2 nižšie zobrazujú výsledné hodnoty získaných percent daných politických strán v dvoch skúmaných obdobiach, kde na vertikálnej ose sú percentá a na horizontálnej ose jednotlivé krajiny zoradené zľava doprava podľa hierarchického poradia. Pokiaľ by sa mal potvrdiť daný predpoklad, obidva grafy by zobrazovali stúpajúci trend zľava doprava, teda so znižujúcou sa pozíciou krajiny, rastúce výsledné percento vo voľbách. Avšak pri pohľade na tieto grafy je zrejmé, že žiadny trend tu nie je prítomný. Percentá daných politických strán sú rozložené pomerne náhodne, takže sa nedá povedať, že by nejako súviseli s hierarchiou krajín.

Keďže v daných grafoch nepozorujem koreláciu medzi pozíciou v hierarchii a postojom ku kohézii, stanovená hypotéza sa nepotvrdila ani na úrovni jednotlivých národných štátov. Štrukturálna nerovnosť tým pádom zrejme nemá vplyv na kohéziu členských štátov Európskej únie. Napriek tomu môže grafické zobrazenie získaných dát poslúžiť k pozorovaniu aspoň niektorých trendov týkajúcich sa danej problematiky. Pri pohľade na Obrázok 1 a Obrázok 2 je možné pozorovať už spomínané zhoršenie kohézie medzi skúmanými obdobiami. V grafe zobrazujúcom druhé obdobie sa objavilo nielen viac stĺpcov s výslednými percentami, ale zároveň sú aj tieto stĺpce v priemere vyššie. To znamená, že v prvom období bolo politických strán charakteristických svojou proti európskou politikou menej ako v druhom období. A zároveň získali tieto strany vo voľbách v prvom období v priemere menej percent ako v druhom období. V grafoch je teda možné celkovo pozorovať jednoznačný trend rastu popularity politických strán spomínaného charakteru. Tento trend sa však napokon nepodarilo vysvetliť pomocou konceptu štrukturálnej nerovnosti.

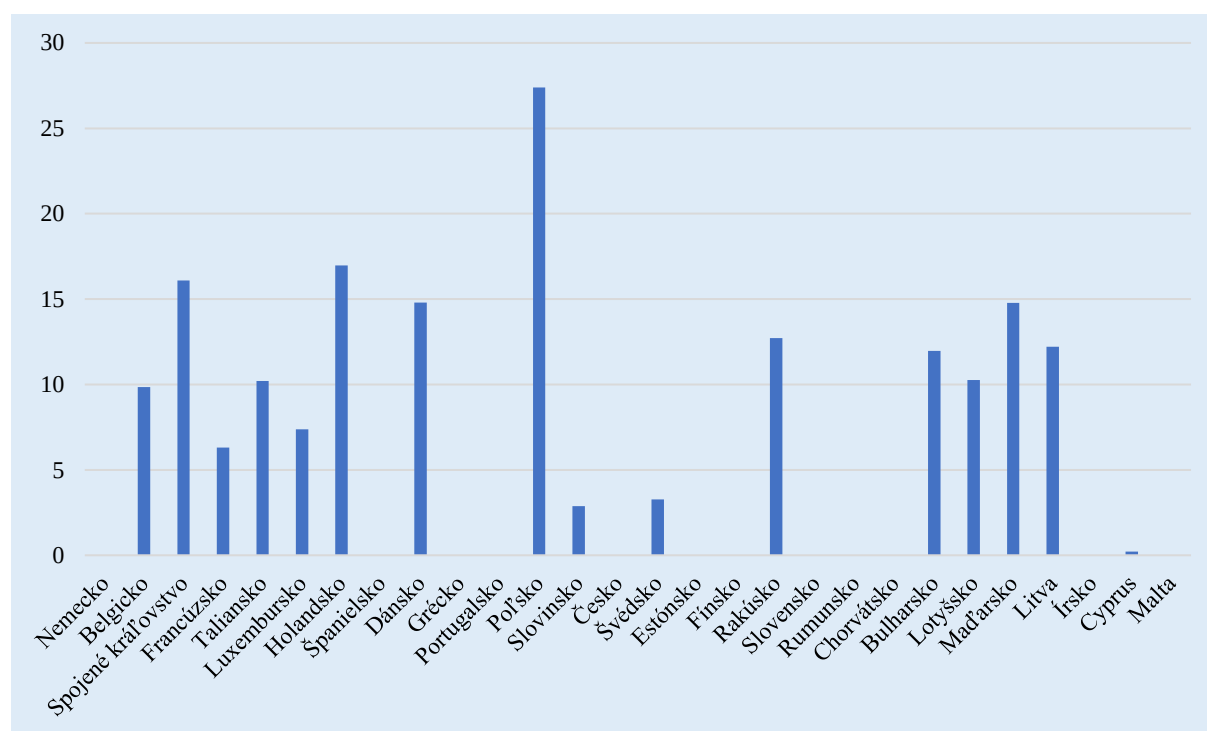
Ďalej je v týchto grafoch možné sledovať trendy v danej problematike týkajúce sa jednotlivých členských krajín. Napríklad je tu vidieť, v ktorých krajinách v prvom období ešte nefigurovali žiadne politické strany danej orientácie (ktoré by získali nejaké percentá v eurovoľbách), ale v druhom období sa už pri týchto krajinách takéto strany objavili. Jedná sa o Nemecko, Grécko, Česko, Fínsko, Estónsko a Slovensko. Tieto krajiny tak môžu špeciálne predstavovať príklady zhoršovania kohézie v danom období. Čo sa týka krajín, ktorých pozície som vyššie v texte

označil ako „prekvapujúce“, nedá sa o nich povedať, žeby ich hodnoty kohézie nejako výrazne vyčnievali medzi ostatnými.

Ďalej je možné v Tabuľke 6 pozorovať zmenu v postoji všetkých krajín voči kohézii, a to v súvislosti so zmenou pozície v hierarchii. Táto tabuľka obsahuje značenie pomocou šípok, kde šípka nahor znamená zlepšenie a šípka nadol zhoršenie. Napríklad v prípade Belgicka je vidieť, že jeho pozícia v hierarchii sa medzi obdobia zhoršila, ale jeho postoj ku kohézii sa zlepšil (zmena kohézie odráža zmenu vo volebných výsledkoch vybraných politických strán). Ak by sa mal potvrdiť stanovený predpoklad týkajúci sa zmeny medzi obdobia, v tabuľke by som mal pozorovať pri jednotlivých krajinách obe šípky smerujúce rovnakým smerom. Teda zlepšenie pozície v hierarchii by malo znamenať zlepšenie postoja ku kohézii, a naopak. Rovnako smerujúce šípky sa však ukázali len pri deviatich krajinách, takže nemožno hovoriť o potvrdení predpokladu. Zdá sa teda, že pomocou konceptu štrukturálnej nerovnosti nemožno vysvetliť ani zmenu kohézie medzi obdobia.

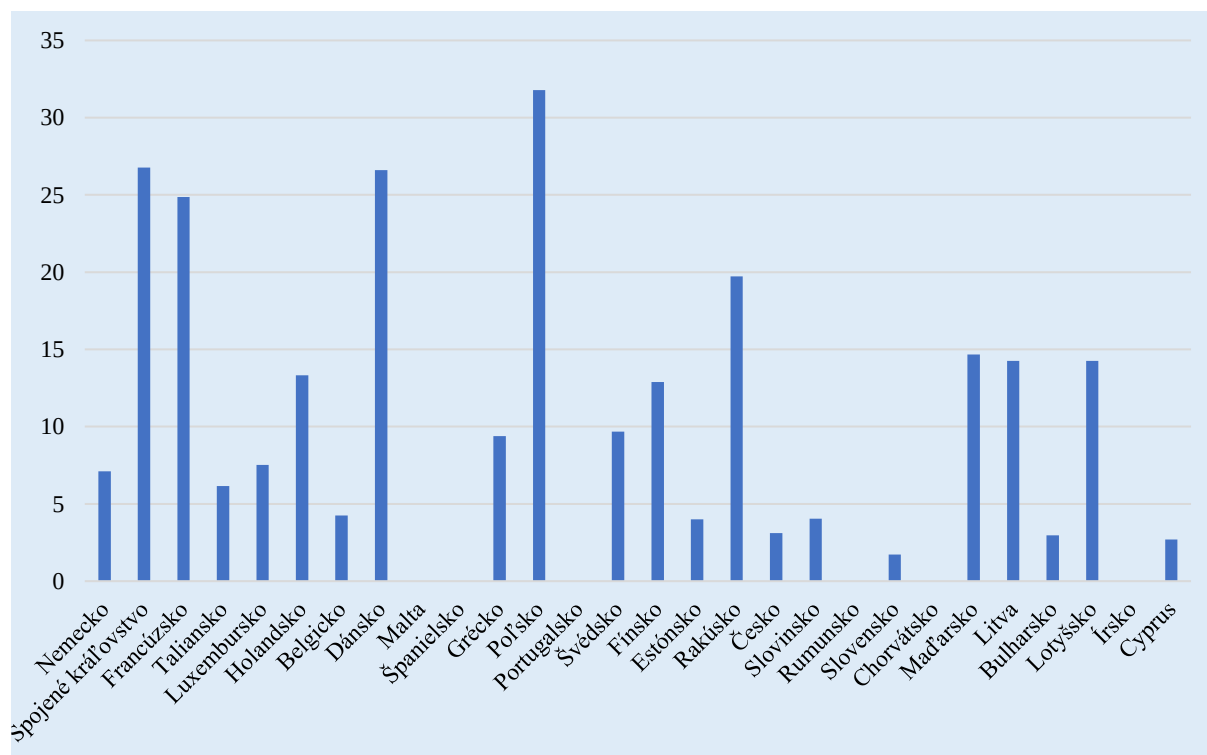
Na záver tejto kapitoly teda zostáva jediné, a to skonštatovať, že vplyv štrukturálnej nerovnosti na kohéziu Európskej únie sa pomocou zvolených indikátorov nepodarilo dokázať. Korelácie sa nevyskytli ani pri pozorovaní nerovnosti a kohézie ako priemeru na úrovni celej únie, ani pri pozorovaní nerovnosti a kohézie na úrovni jednotlivých členských štátov. Stanovená hypotéza bola vyvrátená a primárny cieľ diplomovej práce bol tým pádom splnený.

Obrázok 1 Zobrazenie výsledkov eurovolieb vo vzťahu s hierarchiou krajín, 2008-2009

Zdroj: Vlastná práca

Obrázok 2 Zobrazenie výsledkov eurovolieb vo vzťahu s hierarchiou krajín, 2013-2014

Zdroj: Vlastná práca

Tabuľka 6 Zmena pozície v hierarchii a zmena postoja ku kohézii medzi danými obdobiami

Krajina	Zmena pozície	Zmena kohézie
Belgicko	↓	↑
Bulharsko	↓	↑
Česko	↓	↓
Chorvátsko	↓	N/A
Cyprus	↓	↓
Dánsko	↑	↓
Estónsko	–	↓
Fínsko	↑	↓
Francúzsko	↑	↓
Grécko	↓	↓
Holandsko	↑	↑
Írsko	↓	N/A
Litva	↑	↓
Lotyšsko	↓	↓
Luxembursko	↑	↓
Maďarsko	↑	↑
Malta	↑	N/A
Nemecko	–	↓
Poľsko	–	↓
Portugalsko	↓	N/A
Rakúsko	↑	↓
Rumunsko	–	N/A
Slovensko	↓	↓
Slovinsko	↓	↓
Španielsko	↓	N/A
Spojené kráľovstvo	↑	↓
Švédsko	↑	↓
Taliansko	↑	↑

Zdroj: Vlastná práca

2.5 Doplnková analýza

Pomocou zozbieraných dát a výsledných záverov analýzy vplyvu štrukturálnej nerovnosti na kohéziu Európskej únie je možné viesť diskusiu o niektorých predpokladoch neorealizmu a neoliberalizmu. Prvý predpoklad, ktorý majú oba teoretické prúdy spoločný, je anarchická povaha medzinárodného systému. Ja som v tejto práci proti tomuto predpokladu takpovediac oponoval tým, že som vytvoril mocenskú hierarchiu medzi krajinami, pričom som sa snažil dokázať, že táto hierarchia má vplyv na správanie sa štátov v oblasti kohézie. Ak by sa totiž ukázalo, že hierarchia krajín je determinantom postoja týchto krajín voči kohézii, bolo by vhodné začať vnímať charakter medzinárodného systému nielen ako čisto anarchický, ale aj s istým stupňom hierarchie. Napokon sa však pomocou vybraných indikátorov nepodarilo potvrdiť relevantnosť hierarchie ako prvku determinujúceho správanie krajín v danej oblasti, preto ani nemôžem oponovať voči neorealistickému a neoliberalistickému predpokladu anarchického usporiadania medzinárodného prostredia.

Ďalšie predpoklady, ktoré by mohli byť pomocou záverov predošlej analýzy podporené, resp. spochybnené, sú neorealistický predpoklad relatívnych výnosov zo spolupráce a neoliberalistický predpoklad absolútnych výnosov zo spolupráce. Zatiaľ čo v prípade anarchie stáli tieto dva teoretické prúdy na jednej strane, v prípade výnosov stoja takpovediac proti sebe. Aká je logika za týmito dvoma typmi výnosov už bolo predstavené v teoretickej časti, preto na tomto mieste už len zhodnotím, ktorý typ bol podporený výsledkom analýzy vplyvu štrukturálnej nerovnosti na kohéziu. Keďže sa mi nepodarilo dokázať vplyv štrukturálnej nerovnosti na kohéziu, mohol by som túto skutočnosť interpretovať aj nasledovne. Štrukturálnu nerovnosť som definoval ako nerovnosť v moci medzi aktérmi určitej skupiny, pričom som skúmal či má táto nerovnosť nejaký vplyv na kohéziu, ktorej základom je kooperácia medzi danými aktérmi skupiny. Dospel som k záveru, že nerovnosť v moci nemá vplyv na kohéziu, resp. na kooperáciu (na medzinárodnej úrovni). Ak teda nerovnosť v mocenskom postavení medzi aktérmi skupiny neovplyvňuje postoj týchto aktérov ku kooperácii medzi sebou, znamená to, že títo aktéri nevnímajú relatívne mocenské postavenie, ktoré by malo determinovať veľkosť výnosov zo spolupráce (predpoklad neorealizmov). Aktéri tým pádom neberú do úvahy aký veľký výnos zo spolupráce plyní druhej strane. Zaujímá ich len výnos vlastný. To znamená, že na základe výsledkov mojej analýzy môžem podporiť neoliberalistický predpoklad absolútnych výnosov.

Nakoniec je vďaka dátam, ktoré boli zozbierané pri vyjadrovaní štruktúrálnej moci a nerovnosti, možné zaujať postoj k ofenzívnemu, resp. defenzívnemu počínaniu štátov medzi skúmanými obdobiami. Ofenzívne a defenzívne naladenie vychádza z neorealistickej štúdie moci, už predstavenej v teoretickej časti. Preto na tomto mieste už len pomocou dát týkajúcich sa štruktúrálnej moci zhodnotím, ktorý typ počínania štátov bol pri mojej analýze prítomný. V prvom rade treba povedať, že v priemere štruktúralna nerovnosť medzi obdobiami len mierne poklesla, takže sa rozdiely v moci medzi krajinami celkovo znížili. To znamená, že sa v druhom období neobjavili nijaké extrémne nárasty v moci, resp. nijaké extrémne poklesy, ktoré by výrazne zmenili priemer. Celkovo tak môžem počínanie členov únie definovať ako defenzívne. Defenzívne naladenie štátov je podporené aj pri pohľade na hodnoty indikátorov štruktúrálnej moci jednotlivých krajín. V zložke bezpečnosti takmer vo všetkých prípadoch hodnoty v druhom období poklesli, zatiaľ čo v zložkách produkcie a financií väčšinou hodnoty stúpali a v zložke informácií sa hodnoty výrazne nemenili. Zdá sa tak, že členské krajiny sa v skúmanom období uberali podobným smerom a žiadna z nich sa nesnažila o ofenzívne navýšovanie svojej moci na úkor ostatných. Preto môžem hovoriť o defenzívnom naladení krajín prítomnom pri mojej analýze.

3 Diskusia

Štúdium kohézie, resp. kooperácie ako jej základu je pomerne komplikovanou činnosťou. Keohane (1984) sa v úvode svojej knihy na túto adresu vyjadril jasne: „*Žiadna rozumná osoba by si ju (kooperáciu) nezvolila ako predmet svojho výskumu s tým, že jej hádanky je možné vyriešiť.*“ Napriek tomu, že nedostatok kvalitných a vhodných dát komplikuje testovanie hypotéz v tejto oblasti, Keohane, ale aj mnohí iní volia kooperáciu ako predmet svojho záujmu. Niektorí ju vnímajú ako danú vec a slúži im k popisovaniu ďalších faktov a procesov, ako napríklad regionálna integrácia (napr. McCormick, 2018) či európska politická spolupráca (napr. Fiala et al., 2018). Iní sa zas zaoberajú jej fundamentálnou stránkou a snažia sa ju definovať (napr. Bowles a Gintis, 2011; Kohn, 1992; Reis a Sprecher, 2009). Autorov používajúcich koncept kooperácie je skutočne veľmi veľa, ale takých, ktorí sa zaoberajú podobnou tematikou ako táto diplomová práca je pomenej. O nerovnosti a rôznych prístupoch k nej bolo napísané mnoho (napr. Milanovic, 2016; Atkinson, 2015), ale o vplyve nerovnosti na kooperáciu či kohéziu medzi národnými štátmi je už literatúry menej. Inšpiráciu je preto možné hľadať v experimentálnych výskumoch vykonávaných na úrovni jednotlivca. Moja analýza bola inšpirovaná len jedným z týchto experimentov (Cronin et al., 2015), no podobných štúdií existuje viacero (napr. Colasante a Russo, 2014; Camera et al., 2016). Závěry týchto štúdií hovoria o nerovnosti ako o faktore, ktorý má negatívny či poškodzujúci vplyv na kooperáciu. Napriek tomu, že ja som pri mojej analýze predpokladal rovnaký vplyv nerovnosti, nepodarilo sa mi ho pomocou zvolených indikátorov dokázať. Aj keď som uvažoval o štáte ako o unitárnom aktérovi, akým je podobne aj jednotlivec, nepodarilo sa mi na medzinárodnej úrovni dosiahnuť rovnakých výsledkov aké dosahujú experimenty s jednotlivcami. To znamená, že moje výsledky nie sú v súlade s poznaním predstaveným v teoretickej časti.

To, že som nedokázal negatívny vplyv nerovnosti na kohéziu samozrejme teraz neznamená, že môžem hovoriť o pozitívnom vplyve tejto nerovnosti. Pri pohľade na dáta využité pri mojej analýze je najvhodnejšie hovoriť o vplyve žiadnom. Napriek tomu, že existuje niekoľko štúdií, ktoré hovoria o negatívnom vplyve nerovnosti, existujú aj také, ktoré hovoria, že nerovnosť nemá žiadny vplyv (napr. Scruggs a Stockemer, 2009; Stockemer a Parent, 2014). Podobné výsledky týchto analýz s tou mojou by tak mohli podporiť relevantnosť mojich záverov. Zatiaľ čo ja som pri analýze kohézie využíval volebné výsledky ako ukazovateľ postoja národa, spomínané štúdie používajú volebnú účasť. Tieto štúdie nehovoria explicitne o kooperácii alebo kohézii, jednoducho len skúmajú vplyv nerovnosti na volebnú účasť, no pokiaľ budem túto účasť vnímať podľa podobnej logiky ako som vnímal volebné výsledky v mojej analýze,

môžem ju do istej miery považovať za indikátor postoja národa voči kooperácii či kohézii. Koniec koncov, volebná účasť je, podobne ako volebné výsledky, zaradená medzi niekoľko ďalších indikátorov merania kohézie v oficiálnej štatistike nazvanej EU Kohézny Monitor, ktorú vytvára Európska rada pre zahraničné veci (ECFR, 2019).

Výsledky niektorých autorov teda hovoria o negatívnom vplyve nerovnosti na kooperáciu, výsledky iných hovoria zas o žiadnom vplyve. Moje výsledky patria do druhej kategórie, pričom ich prínos vidím v originálnom (verím, že bol) prístupe, keďže zatiaľ čo väčšina takýchto štúdií používa hlavne nerovnosť príjmovú, ja som použil nerovnosť mocenskú, ktorá bola navyše vytvorená pomocou konceptu štrukturálnej moci, čiže nie podľa klasického a viac rozšíreného ponímania moci. Verím, že som týmto menej tradičným uhlom pohľadu prispel aspoň malou trochou k tejto problematike.

Otázkou však ostáva, či by sa výsledky nejako zmenili ak by som použil pri analýze iný postup či iné dáta. Na tomto mieste síce nie je priestor na hľadanie odpovede, no pravdou je, že k problematike štrukturálnej nerovnosti a kohézie sa dá pristupovať rôzne. Štrukturálna moc je pomerne široký pojem a snaha vyčíslieť ju na národnej úrovni sa stretáva s mnohými prekážkami. Sám som bolo toho svedkom pri snahe zvoliť vhodné indikátory tejto moci, keďže skombinovať teoretické vymedzenie s dostupnosťou dát nebolo jednoduché. Niektorí by mohli namietat, že zvolené indikátory sú príliš veľkým zjednodušením danej teórie, avšak ich voľba závisela na dostupnosti, resp. nedostupnosti dát. Rovnako aj pri kohézii môžem polemizovať o volebných výsledkoch ako o jej vhodnom ukazovateli. Napokon volebná účasť pri voľbách do europarlamentu v posledných dvoch voľbách dosahuje v priemere približne iba 40 %, pričom účasť v niektorých krajinách nedosahuje ani 30 % (Európsky parlament, 2014), takže volebné výsledky nemusia odrážať postoj celej spoločnosti. Preto ak by som teraz začínal znova túto analýzu, zvolil by som zrejme ako ukazovateľ postoja ku kohézii práve volebnú účasť, ako akúsi „ochotu“ národa podieľať sa na spoločných záležitostiach Európskej únie. Je teda nutné pripustiť možnosť, že výsledky dosiahnuté v tejto diplomovej práci nemusia odpovedať výsledkom, ktoré by boli dosiahnuté pri skúmaní tej istej problematiky, avšak s modifikovanými vstupnými dátami.

Záver

„If traditional parties are following the populist parties, that is a major danger. If traditional parties are saying exactly the same thing, then we are lost. We have to say the contrary. The populists are spreading slogans. We have to offer solutions and answers.“

(Jean-Claude Juncker, 2017)

To, akým smerom sa bude uberať vývoj kohézie v Európskej únii je dôležitým determinantom spoločnej európskej budúcnosti. Rast popularity politických strán, ktoré sú charakteristické pravicovým extrémizmom či nacionalizmom poskytuje obraz o smerovaní postoja európskej spoločnosti za posledných niekoľko rokov v tejto oblasti. Nadchádzajúce voľby do európskeho parlamentu⁷ potom poskytnú predstavu o tom, aký je stav európskej kohézie v súčasnosti. Pritom sa predpokladá, že mnoho miest v europarlamente obsadia práve extrémisti a nacionalisti (glob.sk, 2019). Jednou z možných príčin tohto vývoja je aj faktor, ktorého vplyv na kohéziu bol predmetom tejto diplomovej práce.

Sumarizácia výsledkov

Táto diplomová práca si kládla za cieľ preskúmať vplyv štrukturálnej nerovnosti na kohéziu Európskej únie. K tomu bol využitý koncept štrukturálnej moci, kde boli identifikované jej štyri rovnocenné zložky spolu s indikátormi, ktorých úlohou bolo tieto zložky číselne vyjadriť. Toto číselné vyjadrenie viedlo za pomoci bodovacieho systému k vytvoreniu hierarchického usporiadania členských krajín únie, ktoré poskytlo obraz o štrukturálnej nerovnosti. Získaná nerovnosť bola následne porovnaná s dátami zobrazujúcimi európsku kohéziu, a to s cieľom vyhl'adávania možných korelácií. Stanovená hypotéza hovorila o negatívnom vplyve štrukturálnej nerovnosti na kohéziu, avšak pomocou zvolených indikátorov sa túto hypotézu nepodarilo potvrdiť.

Výsledky naopak nehovoria ani o pozitívnom vplyve štrukturálnej nerovnosti na kohéziu, keďže korelácie medzi skúmanými faktormi sa nevyskytli ani v tomto smere. Jediná možnosť ako interpretovať dosiahnuté hodnoty a ich vzťah je, že nerovnosť v moci medzi členskými krajinami únie nemá na kohéziu únie žiadny vplyv. Tento výsledok je ale potrebné brať v tom zmysle, že je to výsledok vyplývajúci z konkrétnych indikátorov, ktoré zvolil konkrétny autor.

⁷ V období dokončenia tejto práce ostávali približne dva týždne do volieb do europarlamentu v roku 2019.

Keďže koncepty štrukturálnej nerovnosti a kohézie sú pomerne širokou problematikou, je pravdepodobné že rôzni autori by volili rôzne indikátory. Tým pádom existuje aj možnosť rôznych výsledkov z podobných štúdií.

Za pomoci výsledku skúmania stanovvej hypotézy bolo partikulárnym cieľom práce zaujať postoj k niektorým predpokladom teoretického rámca tejto práce. Za prvé išlo o predpoklad anarchického usporiadania medzinárodného systému, proti ktorému bolo oponované snahou dokázať relevantnosť hierarchického usporiadania ako determinanta správania sa krajín. Keďže sa nepodarilo dokázať vplyv hierarchie (štrukturálnej nerovnosti) na správanie sa národov (v oblasti kohézie), nie je možné vyvrátiť predpoklad anarchie ako jediného možného usporiadania štátov. Ďalej išlo o dva protichodné predpoklady relatívnych a absolútnych výnosov z kooperácie, kde keďže sa nepodarilo potvrdiť stanovenú hypotézu, nemožno hovoriť o tom, že relatívna pozícia v hierarchii ovplyvňuje kooperáciu medzi krajinami. Preto bolo nutné prikloniť sa skôr k správnosti predpokladu absolútnych výnosov. Posledným predmetom doplnkovej analýzy bolo ofenzívne, resp. defenzívne naladenie krajín vyplývajúce zo zmeny v moci medzi skúmanými obdobiami. Keďže medzi obdobiami nedošlo k žiadnemu počínaniu, ktoré by bolo snahou o zvyšovanie svojej moci na úkor ostatných, ale naopak došlo k zníženiu rozdielov medzi aktérmi, je vhodné hovoriť o defenzívnom naladení krajín.

Možné pokračovanie

Táto diplomová práca ani zďaleka nevyčerpala všetky možné prístupy a zdroje týkajúce sa danej problematiky. Ako už bolo povedané, jedná sa o pomerne komplexnú problematiku, kde každá ďalšia analýza môže vychádzať z nových a kvalitnejších dát. Každopádne ďalší výskum by sa mal snažiť o prehĺbenie konceptu štrukturálnej nerovnosti až do takej miery, kde bude možné definitívne hovoriť o tom, aký vplyv má táto nerovnosť na kohéziu Európskej únie. K tomu bude potrebné viac ako len jednoduché zostavenie hierarchie medzi aktérmi. Nutné bude skutočné zmeranie veľkostí štrukturálnej moci jednotlivých krajín, z ktorých bude zrejmé, ktorí aktéri disponujú mocou definovať a tvarovať štruktúry, v ktorých musia ostatní aktéri operovať. Je ale otázne, či takáto hĺbková analýza bude vôbec niekedy možná. Faktom ale ostáva, že hľadanie príčin vývoja kohézie v únii by malo byť záujmom ako aj akademikov, tak aj širokej verejnosti. Koniec koncov, pokiaľ nebudeme poznať všetky dôvody negatívneho vývoja kohézie, je možné, že sa projekt spoločnej Európy nedočká úspešného konca.

Zoznam použitých zdrojov

- ATKINSON, A. B. *Inequality: what can be done?*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 2015.
- BALDWIN, David. Neoliberalism, Neorealism, and World Politics. In: BALDWIN, David. *Neorealism and Neoliberalism*. New York: Columbia University Press, 1993.
- BARŠA, Pavel a Ondřej CÍSAŘ. *Anarchie a řád ve světové politice*. Praha: Portál, 2008.
- BOWLES, Samuel a Herbert GINTIS. *A cooperative species: human reciprocity and its evolution*. Princeton: Princeton University Press, c2011.
- BROOKS, Risa a Elizabeth A. STANLEY. *Creating military power: the sources of military effectiveness*. Stanford, Calif.: Stanford University Press, 2007.
- BROWN, Chris. *Understanding International Relations*. 5th ed. London: Red Globe Press, c2019.
- BULL, Hedley. *The anarchical society: a study of order in world politics*. 3rd ed. Basingstoke: Palgrave, 2002.
- CAMERA, Gabriele, Cary DECK a David PORTER. Do Economic Inequalities Affect Long-Run Cooperation?. *ESI Working Paper* [online]. 2016 [cit. 2019-04-20]. Dostupné z: https://digitalcommons.chapman.edu/esi_working_papers/196/
- CARAFANO, James Jay. Measuring Military Power. *Strategic Studies Quarterly*, 2014, Vol. 8, no. 3, s. 11 – 18.
- COHEN, Benjamin J. The Macrofoundations of Monetary Power. In: ANDREWS, David M. *International Monetary Power*. Ithaca and London: Cornell University Press, 2006, s. 31 – 50.
- COLASANTE, Annarita a Alberto RUSSO. The Impact of Inequality on Cooperation: An Experimental Study. *Working Papers* [online]. 2014 [cit. 2019-04-20]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/262468279_The_Impact_of_Inequality_on_Cooperation_An_Experimental_Study
- COX, Robert W. *Production, power, and world order: social forces in the making of history*. New York: Columbia University Press, 1987.
- CRONIN, Katherine A., Daniel J. ACHESON, Penélope HERNÁNDEZ a Angel SÁNCHEZ. Hierarchy is Detrimental for Human Cooperation. *Scientific Reports* [online]. 2015 [cit. 2019-03-29]. Dostupné z: <http://www.nature.com/articles/srep18634>
- DAHL, Robert. The Concept of Power. *Behavioral science*, 1957, Vol. 2, no. 3, s. 201 – 215.
- DAVIS, Lynn E. a Jeremy SHAPIRO. *The U.S. Army and the new national security strategy*. Santa Monica, CA: RAND, 2003.
- DUMAS, Lloyd J. Economic Power, Military Power, and National Security. *Journal of Economic Issues*, 1990, Vol. 24, no. 2, s. 653 – 661.
- DUNN, Bill. *Global Political Economy: A Marxist Critique*. London: Pluto Press, 2009.

- ECFR. EU Cohesion Monitor. *ECFR* [online]. [cit. 2019-04-22]. Dostupné z: <https://www.ecfr.eu/eucohesionmonitor>
- EUROPEAN COUNCIL. Search for voting results. *Consilium.Europa* [online]. [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/general-secretariat/corporate-policies/transparency/open-data/voting-results/>
- EUROPEAN PARLIAMENT. Results of the European elections - Results by country. *Europarl* [online]. [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/elections2014-results/en/country-introduction-2014.html>
- EUROSTAT. Intra and extra-EU trade in cultural goods by product. *Eurostat* [online]. [cit. 2019-04-05]. Dostupné z: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>
- EUROSTAT. Net international investment position - annual data. *Eurostat* [online]. [cit. 2019-04-30]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&pcode=tipsii10&language=en>
- FIALA, Petr, Ondřej KRUTÍLEK a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 3., aktualizované, rozšířené a doplněné vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2018.
- GILENS, Martin. *Affluence and influence: economic inequality and political power in America*. New York: Russell Sage Foundation, 2012.
- GLOB. Europarlament môžu obsadiť extrémisti a nacionalisti. Aj tí zo Slovenska. *Zoznam* [online]. 2019 [cit. 2019-04-30]. Dostupné z: <https://glob.zoznam.sk/europarlament-mozu-obsadit-extremisti-a-nacionalisti-aj-ti-zo-slovenska/>
- GOERTZ, Gary a Paul F. DIEHL. Measuring Military Allocations: A Comparison of Different Approaches. *The Journal of Conflict Resolution*, 1986, Vol. 30, no. 3, s. 553 – 581.
- GRIECO, Joseph M. Anarchy and the Limits of Cooperation: A Realist Critique of the Newest Liberal Institutionalism. *The MIT Press*, 1988, Vol. 42, no. 3, s. 485 – 507.
- HERZ, John. Idealist Internationalism and the Security Dilemma. *World politics*, 1950, Vol. 2, no. 2, s.157 – 180.
- HODULÁK, Vladan a Oldřich KRPEC. *Moc v mezinárodním měnovém systému: evoluční přístup*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2013.
- HOLLIS, Martin a Steve SMITH. *Explaining and understanding international relations*. New York: Oxford University Press, 1991.
- HOUGH, Peter. *Understanding global security*. New York: Routledge, 2004.
- CHRISTENSEN, Stephen D. Knowledge Is Power . . . *Change*. 1985, Vol. 17, no. 6, s. 5.
- JANNING, Josef, Christoph KLAVEHN a Christel ZUNNEBERG. *EU Cohesion Monitor 2018*. London: European Council on Foreign Relations, 2017.
- JERVIS, Robert. Cooperation under the Security Dilemma. In: ART, Robert J. a Robert JERVIS. *International Politics: Enduring Concepts and Contemporary Issues*. 13th ed. Boston: Pearson, 2017, 125 - 138.

- JERVIS, Robert. *Perception and misperception in international politics*. New edition. Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 2017.
- JUNCKER, Jean-Claude. Q&A: Jean-Claude Juncker on Brexit, Russia, and Trump's Highly Unfriendly Remarks on the E.U. *Time* [online]. 2017 [cit. 2019-04-30]. Dostupné z: <http://time.com/4671785/jean-claude-juncker-brexit-russia-trump/>
- JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. Praha: Grada, 2010.
- KEOHANE, Robert O. a Joseph S. NYE. *Power and interdependence*. 4th ed. Boston: Longman, c2012.
- KEOHANE, Robert O. *After hegemony: cooperation and discord in the world political economy*. Princeton: Princeton University Press, c1984.
- KING, Alexander. Research and Political Power. *Science*. 1957, Vol. 126, no. 3267, s. 237 – 238.
- KLAVEHN, Christoph. A blueprint for measuring European cohesion. *ECFR* [online]. 2019 [cit. 2019-04-22]. Dostupné z: https://www.ecfr.eu/article/commentary_a_blueprint_for_measuring_european_cohesion
- KOHN, Alfie. *No contest: the case against competition*. Rev. ed. Boston: Houghton Mifflin, c1992.
- KRATOCHVÍL, Petr a Petr DRULÁK, ed. *Encyklopedie mezinárodních vztahů*. Praha: Portál, 2009.
- LACINA, Lubor a Jan OSTRŽÍŽEK. *Učebnice evropské integrace*. 3., přeprac. a rozš. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2011.
- LAKE, David A. a Robert POWELL. International Relations: A Strategic-Choice Approach. In: LAKE, David A. a Robert POWELL. *Strategic Choice and International Relations*. New Jersey: Princeton University Press, 1999, 3 – 38.
- LAKE, David A. The New Sovereignty in International Relations. *International Studies Review*. 2003, Vol. 5, no. 3, s. 303 – 323.
- LINKLATER, Andrew. Neorealismus v teorii a praxi. In: BOOTH, Ken a Steve SMITH. *Současné teorie mezinárodních vztahů*. Preložil Pavel PŠEJA. Brno: Barrister&Principal - studio, 2003, 155 - 177.
- LIPPMANN, Walter. *U.S. foreign policy: shield of the republic*. Boston: Little, Brown and Company, 1943.
- LISTER, Ruth. *Poverty*. Malden, MA: Polity, 2004.
- MANDEL, Martin a Jaroslava DURČÁKOVÁ. *Mezinárodní finance a devizový trh*. Praha: Management Press, 2016.
- MAY, Christopher. Strange fruit: Susan Strange's theory of structural power in the international political economy. *Global Society*. 1996, Vol. 10, no. 2, s. 167 – 189.
- MCCORMICK, John. *Introduction to Global Studies*. London: Macmillan International Higher Education, 2018.

- MEARSHEIMER, John J. *The tragedy of Great Power politics*. New York: Norton, c2001.
- MILANOVIĆ, Branko. *Global inequality: a new approach for the age of globalization*. Cambridge, Massachusetts: The Belknap Press of Harvard University Press, 2016.
- MOORE, Michael. Knowledge, power and politics. In: BAMMER, Gabriele, Annette MICHAUX a Ann SANSON. *Bridging the Know-Do Gap: Knowledge brokering to improve child wellbeing*. Canberra: ANU Press, 2010, s. 125 – 134.
- MORGENTHAU, Hans J. *Politics among nations: the struggle for power and peace*. Boston: McGraw-Hill, c1993.
- MOUL, William B. Measuring the 'Balances of Power': A Look at Some Numbers. *Review of International Studies*, 1989, Vol. 15, no. 2, s. 101 – 121.
- NATO, The North Atlantic Treaty. *North Atlantic Treaty Organization* [online]. 2018 [cit. 2019-03-21]. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_17120.htm
- NORDSIECK, Wolfram. Parties and Elections in Europe. *Parties and Elections* [online]. [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: <http://www.parties-and-elections.eu/countries.html>
- NYE, Joseph S. *Soft power: the means to success in world politics*. New York: Public Affairs, c2004.
- NYE, Joseph S. Soft Power. *Foreign Policy*. 1990, no. 80, s. 153 – 171.
- NYE, Joseph S. *The future of power*. New York: Public Affairs, c2011.
- PEARSON, Frederic S. a J. Martin ROCHESTER. *Medzinárodné vzťahy*. Preložil Jozef KLAVEC. New York: McGraw Hill, 1992.
- PHILLIPS, Kevin. *Wealth and democracy: a political history of the American rich*. New York: Broadway Books, 2002.
- REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. Sociologie (Grada).
- REIS, Harry T. a Susan SPRECHER. *Encyclopedia of human relationships*. Thousand Oaks, Calif.: SAGE Publications, c2009.
- ROJÍČEK, Marek, Vojtěch SPĚVÁČEK, Jan VEJMĚLEK, Eva ZAMRAZILOVÁ a Václav ŽĎÁREK. *Makroekonomická analýza: teorie a praxe*. Praha: Grada Publishing, 2016.
- SCRUGGS, Lyle a Daniel STOCKEMER. The Impact of Inequality on Turnout – New Evidence on a Burgeoning Debate. *Electoral Studies* [online]. 2009 [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/255626678_The_impact_of_inequality_on_turnout_-_New_evidence_on_a_burgeoning_debate
- SERRANO, Omar. China and India's insertion in the intellectual property rights regime: sustaining or disrupting the rules?. *New Political Economy*. 2016, Vol. 21, no. 4, s. 1 – 22.
- SINGER, J. David. The Level-of-Analysis Problem in International Relations. *World Politics*. 1961, Vol. 14, no. 1, s. 77 – 92.

- STEIN, Arthur A. The Limits of Strategic Choice: Constrained Rationality and Incomplete Explanation. In: LAKE, David A. a Robert POWELL. *Strategic Choice and International Relations*. New Jersey: Princeton University Press, 1999, 197 – 228.
- STOCKEMER, Daniel a Stephanie PARENT. The Inequality Turnout Nexus: New Evidence from Presidential Elections. *Politics & Policy*. 2014, Vol. 42, no. 2, s. 221 – 245.
- STOPFORD, John M., Susan STRANGE a John S. HENLEY. *Rival states, rival firms: competition for world market shares*. New York: Cambridge University Press, 1991.
- STRANGE, Susan. *Casino capitalism*. New York, NY, USA: B. Blackwell, 1986.
- STRANGE, Susan. *States and markets*. 2nd ed. London: Continuum, 1994.
- STRANGE, Susan. What Is Economic Power, and Who Has It?. *International Journal*. 1975, Vol. 30, no. 2, s. 207 – 224.
- ŠKVRNDA, František, René PAWERA a Peter WEISS. *Medzinárodná bezpečnosť*. Bratislava: Ekonóm, 2008.
- TASR. Prognóza: V eurovoľbách si polepšia populistí. *Teraz* [online]. 2019 [cit. 2019-04-30]. Dostupné z: <https://www.teraz.sk/zahranicie/prognóza-v-eurovolbach-si-polepsia/390847-clanok.html>
- TELLIS, Ashley J. *Measuring national power in the postindustrial age*. Santa Monica, Calif.: RAND, c2000.
- TREVERTON, Gregory a Seth G. JONES. Measuring Power: How to Predict Future Balances. *Harvard International Review*. 2005, Vol. 27, no. 2, , s. 54 – 58.
- TURCSÁNYI, Richard Q. Systémový prístup ke studiu mezinárodných vzťahů. In: PŠEJA, Pavel, Petr SUCHÝ, Oldřich KRPEC a Zdeněk KŘÍŽ. *Moc a zájmy v mezinárodním systému: procesy, aktéři a problémy v mezinárodních vztazích*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2015, 22 - 57.
- TURCHIN, Peter. How Inequality Corrodes Cooperation: New Experimental Evidence. *Cliodynamica* [online]. 2016 [cit. 2019-03-28]. Dostupné z: <http://peterturchin.com/cliodynamica/how-inequality-corrodes-cooperation-new-experimental-evidence/>
- TURCHIN, Peter. The Many Fault Lines of Europe. *Cliodynamica* [online]. 2017 [cit. 2019-03-31]. Dostupné z: <http://peterturchin.com/cliodynamica/many-fault-lines-europe/>
- TURCHIN, Peter. *Ultrasociety: How 10000 Years of War Made Humans the Greatest Cooperators on Earth*. Connecticut: Beresta Books, 2016.
- TURCHIN, Peter. Visualizing Values Mismatch in the European Union. *Cliodynamica* [online]. 2016 [cit. 2019-03-31]. Dostupné z: <http://peterturchin.com/cliodynamica/visualizing-values-mismatch-in-the-european-union/>
- TURCHIN, Peter. *War and Piece and War: The Rise and Fall of Empires*. New York: PLUME, 2007.
- WALT, Stephen M. *The origins of alliances*. Ithaca: Cornell University Press, 1987.

WILCOX, Rhonda V. From the Editor: Power and Popular Culture. *Studies in Popular Culture*. 2015, Vol. 37, no. 2, s. 5 – 7.

WOLFERS, Arnold. "National Security" as an Ambiguous Symbol. *Political Science Quarterly*. 1952, Vol. 67, no. 4, s. 481 – 502.

WORLD BANK. Armed forces personnel, total. *The World Bank* [online]. [cit. 2019-04-05].

Dostupné z:

<https://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&series=MS.MIL.TOTL.P1&country=>

WORLD BANK. Foreign direct investment, net inflows (% of GDP). *The World Bank* [online]. [cit. 2019-04-30]. Dostupné z:

Dostupné z:

<https://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&series=BX.KLT.DINV.WD.GD.ZS&country=>

WORLD BANK. Foreign direct investment, net outflows (% of GDP). *The World Bank* [online]. [cit. 2019-04-30]. Dostupné z:

Dostupné z:

<https://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&series=BM.KLT.DINV.WD.GD.ZS&country=>

WORLD BANK. GNI per capita, PPP (current international \$). *The World Bank* [online]. [cit. 2019-04-05]. Dostupné z:

<https://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&series=NY.GNP.PCAP.PP.CD&country=>

WORLD BANK. Military expenditure (% of GDP). *The World Bank* [online]. [cit. 2019-04-05]. Dostupné z:

<https://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&series=MS.MIL.XPND.GD.ZS&country=>

WORLD BANK. Patent applications, residents. *The World Bank* [online]. [cit. 2019-04-05].

Dostupné z:

<https://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&series=IP.PAT.RESD&country=>

WORLD BANK. Researchers in R&D (per million people). *The World Bank* [online]. [cit. 2019-04-05]. Dostupné z:

Dostupné z:

<https://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&series=SP.POP.SCIE.RD.P6&country=>

WORLD BANK. Scientific and technical journal articles. *The World Bank* [online]. [cit. 2019-04-05]. Dostupné z:

Dostupné z:

<https://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&series=IP.JRN.ARTC.SC&country=>

Zoznam tabuliek

Tabuľka 1 Indikátory štrukturálnej moci.....	37
Tabuľka 2 Hierarchia krajín v roku 2008	41
Tabuľka 3 Hierarchia krajín v roku 2013	41
Tabuľka 4 Výsledky vybraných strán vo voľbách do europarlamentu	44
Tabuľka 5 Výskyt nesúhlasu pri jednaniach Európskej rady	45
Tabuľka 6 Zmena pozície v hierarchii a zmena postoja ku kohézii medzi danými obdobiami	49

Zoznam obrázkov

Obrázok 1 Zobrazenie výsledkov eurovolieb vo vzťahu s hierarchiou krajín, 2008-2009 48

Obrázok 2 Zobrazenie výsledkov eurovolieb vo vzťahu s hierarchiou krajín, 2013-2014 48

Zoznam použitých skratiek

ADR – Alternativ Demokratesch Reformpartei

AFD – Alternative für Deutschland

BE – Belgicko

BG – Bulharsko

CA – Chrysi Avyi

CY – Cyprus

DE – Nemecko

DF – Dansk Folkeparti

E – Orientácia euroskepticizmu

EKR – Eesti Konservative Rahvaerakond

EL – Grécko

ELM – Ethniko Laiko Metopo

EU – Európska únia

FDI – Priame zahraničné investície (Foreign direct investment)

FI – Fínsko

FN – Front Nacional

FPO – Freiheitliche Partei Österreichs

HDP – Hrubý domáci produkt

HNP – Hrubý národný produkt

IE – Írsko

IT – Taliansko

KP – Orientácia krajnej pravice

LN – Lega Nord

ESNS – Ľudová Strana Naše Slovensko

LU – Luxembursko

MT – Malta

N – Nacionalistická orientácia

N/A – Nedostupné

NA – Nacionala Apvieniba

NATO – Organizácia Severoatlantickej zmluvy (North Atlantic Treaty Organization)

NIIP – Čistá zahraničná investičná pozícia (Net international investment position)

PIS – Prawo i Sprawiedliwość

PP – Orientácia pravicového populizmu

PPP – Parita kúpnej sily
PS – Perussuomalaiset
PTT – Partija Tvarka ir Teisingumas
PV – Partij voor de Vrijheid
RO – Rumunsko
SNS – Slovensk Nacionalna Stranka
UK – Spojené kráľovstvo
UKIP – United Kingdom Independence Party
VB – Vlaams Belang

Zoznam príloh

Príloha 1: Bodové hodnotenia, rok 2008

Príloha 2: Bodové hodnotenia, rok 2013

Príloha 1: Bodové hodnotenia, rok 2008

Táto príloha spolu s nasledujúcou prílohou obsahujú tabuľky s konkrétnymi hodnotami indikátorov štrukturálnej moci jednotlivých krajín, rovnako ako aj bodové hodnotenia týchto krajín vypočítané pomocou postupu predstaveného na začiatku kapitoly Praktická časť. Výsledné bodové hodnotenia slúžia ako determinant hierarchického usporiadania krajín potrebného pre ďalšiu analýzu v praktickej časti.

Belgicko, bodové hodnotenie 2008

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	3,0 (EL) ⁸	0,4 (LU)	1,2	100	40
	Vojaci	436000 (IT)	1612 (LU)	39000	100	8,95
	NATO	ÁNO	NIE	ÁNO	100	100
Produkcia	HNP	71800 (LU)	13720 (BG)	39030	300	163,1
Financie	NIIP	45,4 (BE)	-107,9 (IE)	45,4	300	300
Informácie	Články	92000,6 (UK)	177,0 (MT)	14481,3 ⁹	50	7,87
	Patenty	49240 (DE)	11 (CY)	575	50	0,58
	Pracovníci	7684,2 (FI)	931,5 (RO)	3411,6	50	22,2
	Kultúra	9791131 (DE)	9779 (CY)	1512349	150	23,17
Spolu					1200	665,87

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Bulharsko, bodové hodnotenie 2008

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	3,0 (EL)	0,4 (LU)	1,9	100	63,33
	Vojaci	436000 (IT)	1612 (LU)	75000	100	17,2
	NATO	ÁNO	NIE	ÁNO	100	100
Produkcia	HNP	71800 (LU)	13720 (BG)	13720	300	57,33
Financie	NIIP	45,4 (BE)	-107,9 (IE)	-77,1	300	0
Informácie	Články	92000,6 (UK)	177,0 (MT)	2356,5	50	1,28
	Patenty	49240 (DE)	11 (CY)	249	50	0,25
	Pracovníci	7684,2 (FI)	931,5 (RO)	1515,8	50	9,86
	Kultúra	9791131 (DE)	9779 (CY)	64249	150	0,98
Spolu					1200	250,23

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

⁸ Skratka v zátvorke predstavuje krajinu, ktorá dosiahla danú hodnotu.

⁹ Počty článkov sú vyjadrené až na desatiny pretože niektoré články majú viacero autorov, pričom sú títo autori rôznych národností. Tieto články sú preto proporcionálne rozdelené podľa národností autorov.

Česko, bodové hodnotenie 2008

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	3,0 (EL)	0,4 (LU)	1,2	100	40
	Vojaci	436000 (IT)	1612 (LU)	27000	100	6,2
	NATO	ÁNO	NIE	ÁNO	100	100
Produkcia	HNP	71800 (LU)	13720 (BG)	25980	300	108,55
Financie	NIIP	45,4 (BE)	-107,9 (IE)	-37,2	300	51,28
Informácie	Články	92000,6 (UK)	177,0 (MT)	10649,1	50	5,79
	Patenty	49240 (DE)	11 (CY)	712	50	0,72
	Pracovníci	7684,2 (FI)	931,5 (RO)	2857,4	50	18,59
	Kultúra	9791131 (DE)	9779 (CY)	668740	150	10,25
Spolu					1200	290,1

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Chorvátsko, bodové hodnotenie 2008

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	3,0 (EL)	0,4 (LU)	1,8	100	60
	Vojaci	436000 (IT)	1612 (LU)	22000	100	5,05
	NATO	ÁNO	NIE	ÁNO	100	100
Produkcia	HNP	71800 (LU)	13720 (BG)	19700	300	82,31
Financie	NIIP	45,4 (BE)	-107,9 (IE)	-68,3	300	0
Informácie	Články	92000,6 (UK)	177,0 (MT)	3976,4	50	2,16
	Patenty	49240 (DE)	11 (CY)	330	50	0,36
	Pracovníci	7684,2 (FI)	931,5 (RO)	1538,7	50	10,01
	Kultúra	9791131 (DE)	9779 (CY)	92392	150	1,42
Spolu					1200	261,31

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Cyprus, bodové hodnotenie 2008

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	3,0 (EL)	0,4 (LU)	1,6	100	53,33
	Vojaci	436000 (IT)	1612 (LU)	10750	100	2,47
	NATO	ÁNO	NIE	NIE	100	0
Produkcia	HNP	71800 (LU)	13720 (BG)	34110	300	142,52
Financie	NIIP	45,4 (BE)	-107,9 (IE)	-87,3	300	0
Informácie	Články	92000,6 (UK)	177,0 (MT)	463,4	50	0,25
	Patenty	49240 (DE)	11 (CY)	11	50	0,01
	Pracovníci	7684,2 (FI)	931,5 (RO)	1011,4	50	6,58
	Kultúra	9791131 (DE)	9779 (CY)	9779	150	0,15
Spolu					1200	205,31

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Dánsko, bodové hodnotenie 2008

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	3,0 (EL)	0,4 (LU)	1,4	100	46,66
	Vojaci	436000 (IT)	1612 (LU)	30000	100	6,88
	NATO	ÁNO	NIE	ÁNO	100	100
Produkcia	HNP	71800 (LU)	13720 (BG)	41740	300	174,4
Financie	NIIP	45,4 (BE)	-107,9 (IE)	-9,8	300	0
Informácie	Články	92000,6 (UK)	177,0 (MT)	9283,4	50	5,05
	Patenty	49240 (DE)	11 (CY)	1634	50	1,66
	Pracovníci	7684,2 (FI)	931,5 (RO)	6493,8	50	42,25
	Kultúra	9791131 (DE)	9779 (CY)	780992	150	11,96
Spolu					1200	388,86

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Estónsko, bodové hodnotenie 2008

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	3,0 (EL)	0,4 (LU)	2,1	100	70
	Vojaci	436000 (IT)	1612 (LU)	7000	100	1,6
	NATO	ÁNO	NIE	ÁNO	100	100
Produkcia	HNP	71800 (LU)	13720 (BG)	21470	300	89,71
Financie	NIIP	45,4 (BE)	-107,9 (IE)	-72,9	300	0
Informácie	Články	92000,6 (UK)	177,0 (MT)	1118	50	0,61
	Patenty	49240 (DE)	11 (CY)	62	50	0,06
	Pracovníci	7684,2 (FI)	931,5 (RO)	2970	50	19,32
	Kultúra	9791131 (DE)	9779 (CY)	56551	150	0,87
Spolu					1200	282,17

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Fínsko, bodové hodnotenie 2008

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	3,0 (EL)	0,4 (LU)	1,4	100	46,66
	Vojaci	436000 (IT)	1612 (LU)	32000	100	7,34
	NATO	ÁNO	NIE	NIE	100	0
Produkcia	HNP	71800 (LU)	13720 (BG)	40040	300	167,3
Financie	NIIP	45,4 (BE)	-107,9 (IE)	-8,4	300	0
Informácie	Články	92000,6 (UK)	177,0 (MT)	9579,8	50	5,21
	Patenty	49240 (DE)	11 (CY)	1799	50	1,83
	Pracovníci	7684,2 (FI)	931,5 (RO)	7684,2	50	50
	Kultúra	9791131 (DE)	9779 (CY)	235191	150	3,6
Spolu					1200	281,94

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Francúzsko, bodové hodnotenie 2008

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	3,0 (EL)	0,4 (LU)	2,3	100	76,66
	Vojaci	436000 (IT)	1612 (LU)	353000	100	80,96
	NATO	ÁNO	NIE	ÁNO	100	100
Produkcia	HNP	71800 (LU)	13720 (BG)	35910	300	150,04
Financie	NIIP	45,4 (BE)	-107,9 (IE)	-16,2	300	0
Informácie	Články	92000,6 (UK)	177,0 (MT)	67209,2	50	36,53
	Patenty	49240 (DE)	11 (CY)	14658	50	14,88
	Pracovníci	7684,2 (FI)	931,5 (RO)	3652,8	50	23,77
	Kultúra	9791131 (DE)	9779 (CY)	4472150	150	68,5
Spolu					1200	551,34

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Grécko, bodové hodnotenie 2008

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	3,0 (EL)	0,4 (LU)	3,0	100	100
	Vojaci	436000 (IT)	1612 (LU)	161000	100	36,93
	NATO	ÁNO	NIE	ÁNO	100	100
Produkcia	HNP	71800 (LU)	13720 (BG)	29940	300	125,1
Financie	NIIP	45,4 (BE)	-107,9 (IE)	-75,1	300	0
Informácie	Články	92000,6 (UK)	177,0 (MT)	11774,1	50	6,4
	Patenty	49240 (DE)	11 (CY)	628	50	0,64
	Pracovníci	7684,2 (FI)	931,5 (RO)	1941,9	50	12,63
	Kultúra	9791131 (DE)	9779 (CY)	214311	150	3,28
Spolu					1200	384,98

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Holandsko, bodové hodnotenie 2008

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	3,0 (EL)	0,4 (LU)	1,3	100	43,33
	Vojaci	436000 (IT)	1612 (LU)	47000	100	10,78
	NATO	ÁNO	NIE	ÁNO	100	100
Produkcia	HNP	71800 (LU)	13720 (BG)	44990	300	187,98
Financie	NIIP	45,4 (BE)	-107,9 (IE)	-16,3	300	0
Informácie	Články	92000,6 (UK)	177,0 (MT)	26534,5	50	14,42
	Patenty	49240 (DE)	11 (CY)	2421	50	2,46
	Pracovníci	7684,2 (FI)	931,5 (RO)	3061,6	50	19,92
	Kultúra	9791131 (DE)	9779 (CY)	4783675	150	73,29
Spolu					1200	452,18

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Írsko, bodové hodnotenie 2008

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	3,0 (EL)	0,4 (LU)	0,6	100	20
	Vojaci	436000 (IT)	1612 (LU)	10000	100	2,3
	NATO	ÁNO	NIE	NIE	100	0
Produkcia	HNP	71800 (LU)	13720 (BG)	38330	300	160,16
Financie	NIIP	45,4 (BE)	-107,9 (IE)	-107,9	300	0
Informácie	Články	92000,6 (UK)	177,0 (MT)	5786,7	50	3,15
	Patenty	49240 (DE)	11 (CY)	931	50	0,95
	Pracovníci	7684,2 (FI)	931,5 (RO)	3230,1	50	21,02
	Kultúra	9791131 (DE)	9779 (CY)	681407	150	10,44
Spolu					1200	218,02

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Litva, bodové hodnotenie 2008

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	3,0 (EL)	0,4 (LU)	1,1	100	36,66
	Vojaci	436000 (IT)	1612 (LU)	24000	100	5,5
	NATO	ÁNO	NIE	ÁNO	100	100
Produkcia	HNP	71800 (LU)	13720 (BG)	20040	300	83,73
Financie	NIIP	45,4 (BE)	-107,9 (IE)	-48,5	300	0
Informácie	Články	92000,6 (UK)	177,0 (MT)	2493	50	1,35
	Patenty	49240 (DE)	11 (CY)	87	50	0,09
	Pracovníci	7684,2 (FI)	931,5 (RO)	2623,3	50	17,07
	Kultúra	9791131 (DE)	9779 (CY)	60928	150	0,93
Spolu					1200	245,33

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Lotyšsko, bodové hodnotenie 2008

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	3,0 (EL)	0,4 (LU)	1,6	100	53,33
	Vojaci	436000 (IT)	1612 (LU)	5000	100	1,15
	NATO	ÁNO	NIE	ÁNO	100	100
Produkcia	HNP	71800 (LU)	13720 (BG)	19180	300	80,14
Financie	NIIP	45,4 (BE)	-107,9 (IE)	-71,2	300	0
Informácie	Články	92000,6 (UK)	177,0 (MT)	585,3	50	0,32
	Patenty	49240 (DE)	11 (CY)	206	50	0,21
	Pracovníci	7684,2 (FI)	931,5 (RO)	2012,1	50	13,09
	Kultúra	9791131 (DE)	9779 (CY)	38967	150	0,6
Spolu					1200	248,84

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Luxembursko, bodové hodnotenie 2008

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	3,0 (EL)	0,4 (LU)	0,4	100	13,33
	Vojaci	436000 (IT)	1612 (LU)	1612	100	0,4
	NATO	ÁNO	NIE	ÁNO	100	100
Produkcia	HNP	71800 (LU)	13720 (BG)	71800	300	300
Financie	NIIP	45,4 (BE)	-107,9 (IE)	8,4	300	55,63
Informácie	Články	92000,6 (UK)	177,0 (MT)	309,7	50	0,17
	Patenty	49240 (DE)	11 (CY)	48	50	0,05
	Pracovníci	7684,2 (FI)	931,5 (RO)	4715,7	50	30,68
	Kultúra	9791131 (DE)	9779 (CY)	95441	150	1,46
Spolu					1200	501,72

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Maďarsko, bodové hodnotenie 2008

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	3,0 (EL)	0,4 (LU)	1,2	100	40
	Vojaci	436000 (IT)	1612 (LU)	37000	100	8,49
	NATO	ÁNO	NIE	ÁNO	100	100
Produkcia	HNP	71800 (LU)	13720 (BG)	19330	300	80,77
Financie	NIIP	45,4 (BE)	-107,9 (IE)	-100,8	300	0
Informácie	Články	92000,6 (UK)	177,0 (MT)	6408,5	50	3,48
	Patenty	49240 (DE)	11 (CY)	683	50	0,69
	Pracovníci	7684,2 (FI)	931,5 (RO)	1852	50	12,05
	Kultúra	9791131 (DE)	9779 (CY)	108202	150	1,66
Spolu					1200	247,14

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Malta, bodové hodnotenie 2008

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	3,0 (EL)	0,4 (LU)	0,6	100	20
	Vojaci	436000 (IT)	1612 (LU)	2000	100	0,46
	NATO	ÁNO	NIE	NIE	100	0
Produkcia	HNP	71800 (LU)	13720 (BG)	25530	300	106,67
Financie	NIIP	45,4 (BE)	-107,9 (IE)	-10,5	300	0
Informácie	Články	92000,6 (UK)	177,0 (MT)	177	50	0,1
	Patenty	49240 (DE)	11 (CY)	14	50	0,01
	Pracovníci	7684,2 (FI)	931,5 (RO)	1312,7	50	8,54
	Kultúra	9791131 (DE)	9779 (CY)	17513	150	0,29
Spolu					1200	136,07

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Nemecko, bodové hodnotenie 2008

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	3,0 (EL)	0,4 (LU)	1,3	100	43,33
	Vojaci	436000 (IT)	1612 (LU)	244000	100	55,96
	NATO	ÁNO	NIE	ÁNO	100	100
Produkcia	HNP	71800 (LU)	13720 (BG)	38400	300	160,45
Financie	NIIP	45,4 (BE)	-107,9 (IE)	16,3	300	107,95
Informácie	Články	92000,6 (UK)	177,0 (MT)	91159,6	50	49,5
	Patenty	49240 (DE)	11 (CY)	49240	50	50
	Pracovníci	7684,2 (FI)	931,5 (RO)	3730,3	50	24,27
	Kultúra	9791131 (DE)	9779 (CY)	9791131	150	150
Spolu					1200	741,46

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Poľsko, bodové hodnotenie 2008

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	3,0 (EL)	0,4 (LU)	1,8	100	60
	Vojaci	436000 (IT)	1612 (LU)	143000	100	32,8
	NATO	ÁNO	NIE	ÁNO	100	100
Produkcia	HNP	71800 (LU)	13720 (BG)	17970	300	75,08
Financie	NIIP	45,4 (BE)	-107,9 (IE)	-53,8	300	0
Informácie	Články	92000,6 (UK)	177,0 (MT)	23376,1	50	12,7
	Patenty	49240 (DE)	11 (CY)	2488	50	2,53
	Pracovníci	7684,2 (FI)	931,5 (RO)	1612,6	50	10,49
	Kultúra	9791131 (DE)	9779 (CY)	707501	150	10,84
Spolu					1200	304,44

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Portugalsko, bodové hodnotenie 2008

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	3,0 (EL)	0,4 (LU)	1,8	100	60
	Vojaci	436000 (IT)	1612 (LU)	91000	100	20,87
	NATO	ÁNO	NIE	ÁNO	100	100
Produkcia	HNP	71800 (LU)	13720 (BG)	25590	300	106,92
Financie	NIIP	45,4 (BE)	-107,9 (IE)	-94,2	300	0
Informácie	Články	92000,6 (UK)	177,0 (MT)	8655,6	50	4,7
	Patenty	49240 (DE)	11 (CY)	381	50	0,39
	Pracovníci	7684,2 (FI)	931,5 (RO)	3793,4	50	24,68
	Kultúra	9791131 (DE)	9779 (CY)	187673	150	2,88
Spolu					1200	320,44

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Rakúsko, bodové hodnotenie 2008

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	3,0 (EL)	0,4 (LU)	0,9	100	30
	Vojaci	436000 (IT)	1612 (LU)	35000	100	8,03
	NATO	ÁNO	NIE	NIE	100	0
Produkcia	HNP	71800 (LU)	13720 (BG)	41660	300	174,07
Financie	NIIP	45,4 (BE)	-107,9 (IE)	-15	300	0
Informácie	Články	92000,6 (UK)	177,0 (MT)	10334,3	50	5,62
	Patenty	49240 (DE)	11 (CY)	2298	50	2,33
	Pracovníci	7684,2 (FI)	931,5 (RO)	4138,5	50	26,93
	Kultúra	9791131 (DE)	9779 (CY)	1620146	150	24,82
Spolu					1200	271,8

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Rumunsko, bodové hodnotenie 2008

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	3,0 (EL)	0,4 (LU)	1,4	100	46,66
	Vojaci	436000 (IT)	1612 (LU)	153000	100	35,09
	NATO	ÁNO	NIE	ÁNO	100	100
Produkcia	HNP	71800 (LU)	13720 (BG)	16300	300	68,11
Financie	NIIP	45,4 (BE)	-107,9 (IE)	-44,7	300	0
Informácie	Články	92000,6 (UK)	177,0 (MT)	7367,8	50	4
	Patenty	49240 (DE)	11 (CY)	995	50	1,01
	Pracovníci	7684,2 (FI)	931,5 (RO)	931,5	50	6,06
	Kultúra	9791131 (DE)	9779 (CY)	60564	150	0,93
Spolu					1200	261,86

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Slovensko, bodové hodnotenie 2008

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	3,0 (EL)	0,4 (LU)	1,5	100	50
	Vojaci	436000 (IT)	1612 (LU)	17000	100	3,9
	NATO	ÁNO	NIE	ÁNO	100	100
Produkcia	HNP	71800 (LU)	13720 (BG)	23250	300	97,15
Financie	NIIP	45,4 (BE)	-107,9 (IE)	-54	300	0
Informácie	Články	92000,6 (UK)	177,0 (MT)	3332,5	50	1,81
	Patenty	49240 (DE)	11 (CY)	167	50	0,17
	Pracovníci	7684,2 (FI)	931,5 (RO)	2331,5	50	15,17
	Kultúra	9791131 (DE)	9779 (CY)	230605	150	3,53
Spolu					1200	271,73

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Slovinsko, bodové hodnotenie 2008

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	3,0 (EL)	0,4 (LU)	1,5	100	50
	Vojaci	436000 (IT)	1612 (LU)	12000	100	2,75
	NATO	ÁNO	NIE	ÁNO	100	100
Produkcia	HNP	71800 (LU)	13720 (BG)	28940	300	120,92
Financie	NIIP	45,4 (BE)	-107,9 (IE)	-38,9	300	0
Informácie	Články	92000,6 (UK)	177,0 (MT)	3006,9	50	1,63
	Patenty	49240 (DE)	11 (CY)	301	50	0,31
	Pracovníci	7684,2 (FI)	931,5 (RO)	3473,4	50	22,6
	Kultúra	9791131 (DE)	9779 (CY)	121850	150	1,87
Spolu					1200	300,08

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Španielsko, bodové hodnotenie 2008

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	3,0 (EL)	0,4 (LU)	1,4	100	46,66
	Vojaci	436000 (IT)	1612 (LU)	223000	100	51,15
	NATO	ÁNO	NIE	ÁNO	100	100
Produkcia	HNP	71800 (LU)	13720 (BG)	32570	300	136,09
Financie	NIIP	45,4 (BE)	-107,9 (IE)	-79,9	300	0
Informácie	Články	92000,6 (UK)	177,0 (MT)	43958,6	50	23,9
	Patenty	49240 (DE)	11 (CY)	3632	50	3,69
	Pracovníci	7684,2 (FI)	931,5 (RO)	2847,7	50	18,53
	Kultúra	9791131 (DE)	9779 (CY)	1397772	150	21,41
Spolu					1200	401,43

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Spojené kráľovstvo, bodové hodnotenie 2008

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	3,0 (EL)	0,4 (LU)	2,3	100	76,66
	Vojaci	436000 (IT)	1612 (LU)	160000	100	36,7
	NATO	ÁNO	NIE	ÁNO	100	100
Produkcia	HNP	71800 (LU)	13720 (BG)	36190	300	151,21
Financie	NIIP	45,4 (BE)	-107,9 (IE)	6,2	300	41,06
Informácie	Články	92000,6 (UK)	177,0 (MT)	92000,6	50	50
	Patenty	49240 (DE)	11 (CY)	16523	50	16,78
	Pracovníci	7684,2 (FI)	931,5 (RO)	4058,4	50	26,4
	Kultúra	9791131 (DE)	9779 (CY)	9081794	150	139,13
Spolu					1200	637,94

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Švédsko, bodové hodnotenie 2008

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	3,0 (EL)	0,4 (LU)	1,2	100	40
	Vojaci	436000 (IT)	1612 (LU)	17600	100	4,04
	NATO	ÁNO	NIE	NIE	100	0
Produkcia	HNP	71800 (LU)	13720 (BG)	43380	300	181,26
Financie	NIIP	45,4 (BE)	-107,9 (IE)	-6,6	300	0
Informácie	Články	92000,6 (UK)	177,0 (MT)	16630,1	50	9,04
	Patenty	49240 (DE)	11 (CY)	2549	50	2,59
	Pracovníci	7684,2 (FI)	931,5 (RO)	5436,9	50	35,37
	Kultúra	9791131 (DE)	9779 (CY)	833479	150	12,77
Spolu					1200	285,07

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Taliansko, bodové hodnotenie 2008

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	3,0 (EL)	0,4 (LU)	1,7	100	56,66
	Vojaci	436000 (IT)	1612 (LU)	436000	100	100
	NATO	ÁNO	NIE	ÁNO	100	100
Produkcia	HNP	71800 (LU)	13720 (BG)	35080	300	146,58
Financie	NIIP	45,4 (BE)	-107,9 (IE)	-24,9	300	0
Informácie	Články	92000,6 (UK)	177,0 (MT)	55940,8	50	30,4
	Patenty	49240 (DE)	11 (CY)	8588	50	8,72
	Pracovníci	7684,2 (FI)	931,5 (RO)	1609,5	50	10,47
	Kultúra	9791131 (DE)	9779 (CY)	6311727	150	96,7
Spolu					1200	549,53

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Príloha 2: Bodové hodnotenia, rok 2013

Belgicko, bodové hodnotenie 2013

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	2,4 (EL)	0,4 (LU)	1,0	100	41,67
	Vojaci	359500 (IT)	1510 (LU)	37500	100	10,43
	NATO	ÁNO	NIE	ÁNO	100	100
Produkcia	HNP	63840 (LU)	16200 (BG)	44240	300	207,9
Financie	NIIP	118,3 (MT)	-136,8 (CY)	51	300	129,44
Informácie	Články	105377,5 (DE)	265,3 (MT)	17225,6	50	8,17
	Patenty	47353 (DE)	2 (CY)	715	50	0,75
	Pracovníci	7209,7 (FI)	925,6 (RO)	4156,8	50	28,83
	Kultúra	10294332 (UK)	17521 (CY)	972273	150	14,17
Spolu					1200	541,36

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Bulharsko, bodové hodnotenie 2013

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	2,4 (EL)	0,4 (LU)	1,6	100	66,67
	Vojaci	359500 (IT)	1510 (LU)	47300	100	13,16
	NATO	ÁNO	NIE	ÁNO	100	100
Produkcia	HNP	63840 (LU)	16200 (BG)	16200	300	76,13
Financie	NIIP	118,3 (MT)	-136,8 (CY)	-70,6	300	0
Informácie	Články	105377,5 (DE)	265,3 (MT)	2753,4	50	1,31
	Patenty	47353 (DE)	2 (CY)	282	50	0,3
	Pracovníci	7209,7 (FI)	925,6 (RO)	1689,3	50	11,72
	Kultúra	10294332 (UK)	17521 (CY)	45062	150	0,66
Spolu					1200	269,95

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Česko, bodové hodnotenie 2013

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	2,4 (EL)	0,4 (LU)	1,0	100	41,67
	Vojaci	359500 (IT)	1510 (LU)	24100	100	6,7
	NATO	ÁNO	NIE	ÁNO	100	100
Produkcia	HNP	63840 (LU)	16200 (BG)	28670	300	134,73
Financie	NIIP	118,3 (MT)	-136,8 (CY)	-41,6	300	0
Informácie	Články	105377,5 (DE)	265,3 (MT)	14401,9	50	6,83
	Patenty	47353 (DE)	2 (CY)	984	50	1,04
	Pracovníci	7209,7 (FI)	925,6 (RO)	3234,8	50	22,43
	Kultúra	10294332 (UK)	17521 (CY)	699017	150	10,19
Spolu					1200	323,59

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Chorvátsko, bodové hodnotenie 2013

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	2,4 (EL)	0,4 (LU)	1,7	100	70,83
	Vojaci	359500 (IT)	1510 (LU)	19550	100	5,44
	NATO	ÁNO	NIE	ÁNO	100	100
Produkcia	HNP	63840 (LU)	16200 (BG)	21360	300	100,36
Financie	NIIP	118,3 (MT)	-136,8 (CY)	-86,4	300	0
Informácie	Články	105377,5 (DE)	265,3 (MT)	4701,8	50	2,23
	Patenty	47353 (DE)	2 (CY)	230	50	0,24
	Pracovníci	7209,7 (FI)	925,6 (RO)	1526,2	50	10,6
	Kultúra	10294332 (UK)	17521 (CY)	48324	150	0,7
Spolu					1200	290,4

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Cyprus, bodové hodnotenie 2013

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	2,4 (EL)	0,4 (LU)	1,6	100	66,67
	Vojaci	359500 (IT)	1510 (LU)	12750	100	3,55
	NATO	ÁNO	NIE	NIE	100	0
Produkcia	HNP	63840 (LU)	16200 (BG)	29190	300	137,17
Financie	NIIP	118,3 (MT)	-136,8 (CY)	-136,8	300	0
Informácie	Články	105377,5 (DE)	265,3 (MT)	934,7	50	0,44
	Patenty	47353 (DE)	2 (CY)	2	50	0,002
	Pracovníci	7209,7 (FI)	925,6 (RO)	1036,1	50	7,19
	Kultúra	10294332 (UK)	17521 (CY)	17521	150	0,26
Spolu					1200	215,28

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Dánsko, bodové hodnotenie 2013

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	2,4 (EL)	0,4 (LU)	1,2	100	50
	Vojaci	359500 (IT)	1510 (LU)	17200	100	4,78
	NATO	ÁNO	NIE	ÁNO	100	100
Produkcia	HNP	63840 (LU)	16200 (BG)	48210	300	226,55
Financie	NIIP	118,3 (MT)	-136,8 (CY)	35,4	300	89,85
Informácie	Články	105377,5 (DE)	265,3 (MT)	13053,1	50	6,19
	Patenty	47353 (DE)	2 (CY)	1341	50	1,42
	Pracovníci	7209,7 (FI)	925,6 (RO)	7071,5	50	49,04
	Kultúra	10294332 (UK)	17521 (CY)	520340	150	7,59
Spolu					1200	535,42

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Estónsko, bodové hodnotenie 2013

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	2,4 (EL)	0,4 (LU)	1,9	100	79,17
	Vojaci	359500 (IT)	1510 (LU)	5750	100	1,6
	NATO	ÁNO	NIE	ÁNO	100	100
Produkcia	HNP	63840 (LU)	16200 (BG)	26860	300	126,22
Financie	NIIP	118,3 (MT)	-136,8 (CY)	-49,1	300	0
Informácie	Články	105377,5 (DE)	265,3 (MT)	1506,4	50	0,71
	Patenty	47353 (DE)	2 (CY)	25	50	0,03
	Pracovníci	7209,7 (FI)	925,6 (RO)	3334,7	50	23,13
	Kultúra	10294332 (UK)	17521 (CY)	123485	150	1,8
Spolu					1200	332,66

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Fínsko, bodové hodnotenie 2013

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	2,4 (EL)	0,4 (LU)	1,5	100	62,5
	Vojaci	359500 (IT)	1510 (LU)	25000	100	6,95
	NATO	ÁNO	NIE	NIE	100	0
Produkcia	HNP	63840 (LU)	16200 (BG)	41430	300	194,69
Financie	NIIP	118,3 (MT)	-136,8 (CY)	4,8	300	12,18
Informácie	Články	105377,5 (DE)	265,3 (MT)	10824,1	50	5,14
	Patenty	47353 (DE)	2 (CY)	1596	50	1,69
	Pracovníci	7209,7 (FI)	925,6 (RO)	7209,7	50	50
	Kultúra	10294332 (UK)	17521 (CY)	119150	150	1,74
Spolu					1200	334,89

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Francúzsko, bodové hodnotenie 2013

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	2,4 (EL)	0,4 (LU)	2,2	100	91,67
	Vojaci	359500 (IT)	1510 (LU)	318400	100	88,57
	NATO	ÁNO	NIE	ÁNO	100	100
Produkcia	HNP	63840 (LU)	16200 (BG)	40040	300	188,16
Financie	NIIP	118,3 (MT)	-136,8 (CY)	-16,1	300	0
Informácie	Články	105377,5 (DE)	265,3 (MT)	75266,0	50	35,71
	Patenty	47353 (DE)	2 (CY)	14690	50	15,5
	Pracovníci	7209,7 (FI)	925,6 (RO)	4153,1	50	28,8
	Kultúra	10294332 (UK)	17521 (CY)	6554702	150	95,5
Spolu					1200	643,91

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Grécko, bodové hodnotenie 2013

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	2,4 (EL)	0,4 (LU)	2,4	100	100
	Vojaci	359500 (IT)	1510 (LU)	148950	100	41,43
	NATO	ÁNO	NIE	ÁNO	100	100
Produkcia	HNP	63840 (LU)	16200 (BG)	26070	300	122,51
Financie	NIIP	118,3 (MT)	-136,8 (CY)	-128,9	300	0
Informácie	Články	105377,5 (DE)	265,3 (MT)	11923,4	50	5,66
	Patenty	47353 (DE)	2 (CY)	698	50	0,74
	Pracovníci	7209,7 (FI)	925,6 (RO)	2581,7	50	17,9
	Kultúra	10294332 (UK)	17521 (CY)	176388	150	2,57
Spolu					1200	390,81

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Holandsko, bodové hodnotenie 2013

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	2,4 (EL)	0,4 (LU)	1,2	100	50
	Vojaci	359500 (IT)	1510 (LU)	43300	100	12,04
	NATO	ÁNO	NIE	ÁNO	100	100
Produkcia	HNP	63840 (LU)	16200 (BG)	49350	300	231,91
Financie	NIIP	118,3 (MT)	-136,8 (CY)	20,8	300	52,8
Informácie	Články	105377,5 (DE)	265,3 (MT)	32017,2	50	15,19
	Patenty	47353 (DE)	2 (CY)	2315	50	2,44
	Pracovníci	7209,7 (FI)	925,6 (RO)	4553	50	31,6
	Kultúra	10294332 (UK)	17521 (CY)	3310034	150	48,23
Spolu					1200	544,21

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Írsko, bodové hodnotenie 2013

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	2,4 (EL)	0,4 (LU)	0,5	100	20,83
	Vojaci	359500 (IT)	1510 (LU)	9350	100	2,6
	NATO	ÁNO	NIE	NIE	100	0
Produkcia	HNP	63840 (LU)	16200 (BG)	40840	300	191,92
Financie	NIIP	118,3 (MT)	-136,8 (CY)	-128,1	300	0
Informácie	Články	105377,5 (DE)	265,3 (MT)	7261,8	50	3,45
	Patenty	47353 (DE)	2 (CY)	333	50	0,35
	Pracovníci	7209,7 (FI)	925,6 (RO)	3597,7	50	24,95
	Kultúra	10294332 (UK)	17521 (CY)	758876	150	11,06
Spolu					1200	255,16

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Litva, bodové hodnotenie 2013

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	2,4 (EL)	0,4 (LU)	0,8	100	33,33
	Vojaci	359500 (IT)	1510 (LU)	21950	100	6,11
	NATO	ÁNO	NIE	ÁNO	100	100
Produkcia	HNP	63840 (LU)	16200 (BG)	25970	300	122,04
Financie	NIIP	118,3 (MT)	-136,8 (CY)	-46,5	300	0
Informácie	Články	105377,5 (DE)	265,3 (MT)	2319,2	50	1,1
	Patenty	47353 (DE)	2 (CY)	117	50	0,12
	Pracovníci	7209,7 (FI)	925,6 (RO)	2854,9	50	19,8
	Kultúra	10294332 (UK)	17521 (CY)	96430	150	1,41
Spolu					1200	283,91

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Lotyšsko, bodové hodnotenie 2013

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	2,4 (EL)	0,4 (LU)	0,9	100	37,5
	Vojaci	359500 (IT)	1510 (LU)	5310	100	1,48
	NATO	ÁNO	NIE	ÁNO	100	100
Produkcia	HNP	63840 (LU)	16200 (BG)	22670	300	106,53
Financie	NIIP	118,3 (MT)	-136,8 (CY)	-64,7	300	0
Informácie	Články	105377,5 (DE)	265,3 (MT)	1235,3	50	0,59
	Patenty	47353 (DE)	2 (CY)	225	50	0,24
	Pracovníci	7209,7 (FI)	925,6 (RO)	1776,3	50	12,32
	Kultúra	10294332 (UK)	17521 (CY)	115605	150	1,68
Spolu					1200	260,34

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Luxembursko, bodové hodnotenie 2013

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	2,4 (EL)	0,4 (LU)	0,4	100	16,67
	Vojaci	359500 (IT)	1510 (LU)	1510	100	0,42
	NATO	ÁNO	NIE	ÁNO	100	100
Produkcia	HNP	63840 (LU)	16200 (BG)	63840	300	300
Financie	NIIP	118,3 (MT)	-136,8 (CY)	49,9	300	126,65
Informácie	Články	105377,5 (DE)	265,3 (MT)	772,2	50	0,37
	Patenty	47353 (DE)	2 (CY)	113	50	0,12
	Pracovníci	7209,7 (FI)	925,6 (RO)	4595,9	50	31,9
	Kultúra	10294332 (UK)	17521 (CY)	44461	150	0,65
Spolu					1200	576,78

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Maďarsko, bodové hodnotenie 2013

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	2,4 (EL)	0,4 (LU)	1,0	100	41,67
	Vojaci	359500 (IT)	1510 (LU)	38500	100	10,71
	NATO	ÁNO	NIE	ÁNO	100	100
Produkcia	HNP	63840 (LU)	16200 (BG)	23730	300	111,51
Financie	NIIP	118,3 (MT)	-136,8 (CY)	-83	300	0
Informácie	Články	105377,5 (DE)	265,3 (MT)	6468,0	50	3,07
	Patenty	47353 (DE)	2 (CY)	642	50	0,68
	Pracovníci	7209,7 (FI)	925,6 (RO)	2544,1	50	17,64
	Kultúra	10294332 (UK)	17521 (CY)	180663	150	2,63
Spolu					1200	287,91

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Malta, bodové hodnotenie 2013

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	2,4 (EL)	0,4 (LU)	0,5	100	20,83
	Vojaci	359500 (IT)	1510 (LU)	2130	100	0,59
	NATO	ÁNO	NIE	NIE	100	0
Produkcia	HNP	63840 (LU)	16200 (BG)	29700	300	139,57
Financie	NIIP	118,3 (MT)	-136,8 (CY)	118,3	300	300
Informácie	Články	105377,5 (DE)	265,3 (MT)	265,3	50	0,13
	Patenty	47353 (DE)	2 (CY)	13	50	0,01
	Pracovníci	7209,7 (FI)	925,6 (RO)	1899,6	50	13,17
	Kultúra	10294332 (UK)	17521 (CY)	38008	150	0,55
Spolu					1200	474,85

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Nemecko, bodové hodnotenie 2013

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	2,4 (EL)	0,4 (LU)	1,2	100	50
	Vojaci	359500 (IT)	1510 (LU)	181550	100	50,5
	NATO	ÁNO	NIE	ÁNO	100	100
Produkcia	HNP	63840 (LU)	16200 (BG)	46250	300	217,34
Financie	NIIP	118,3 (MT)	-136,8 (CY)	33,8	300	35,96
Informácie	Články	105377,5 (DE)	265,3 (MT)	105377,5	50	50
	Patenty	47353 (DE)	2 (CY)	47353	50	50
	Pracovníci	7209,7 (FI)	925,6 (RO)	4361,8	50	30,25
	Kultúra	10294332 (UK)	17521 (CY)	7154860	150	104,25
Spolu					1200	688,3

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Poľsko, bodové hodnotenie 2013

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	2,4 (EL)	0,4 (LU)	1,8	100	75
	Vojaci	359500 (IT)	1510 (LU)	172700	100	48,04
	NATO	ÁNO	NIE	ÁNO	100	100
Produkcia	HNP	63840 (LU)	16200 (BG)	23970	300	112,64
Financie	NIIP	118,3 (MT)	-136,8 (CY)	-68	300	0
Informácie	Články	105377,5 (DE)	265,3 (MT)	30064,1	50	14,26
	Patenty	47353 (DE)	2 (CY)	4237	50	4,47
	Pracovníci	7209,7 (FI)	925,6 (RO)	1865,7	50	12,94
	Kultúra	10294332 (UK)	17521 (CY)	963691	150	14,04
Spolu					1200	381,39

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Portugalsko, bodové hodnotenie 2013

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	2,4 (EL)	0,4 (LU)	2,1	100	87,5
	Vojaci	359500 (IT)	1510 (LU)	79850	100	22,21
	NATO	ÁNO	NIE	ÁNO	100	100
Produkcia	HNP	63840 (LU)	16200 (BG)	27520	300	129,32
Financie	NIIP	118,3 (MT)	-136,8 (CY)	-114,5	300	0
Informácie	Články	105377,5 (DE)	265,3 (MT)	14112,4	50	6,7
	Patenty	47353 (DE)	2 (CY)	647	50	0,68
	Pracovníci	7209,7 (FI)	925,6 (RO)	3591,8	50	24,9
	Kultúra	10294332 (UK)	17521 (CY)	183931	150	2,68
Spolu					1200	373,99

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Rakúsko, bodové hodnotenie 2013

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	2,4 (EL)	0,4 (LU)	0,8	100	33,33
	Vojaci	359500 (IT)	1510 (LU)	22500	100	6,26
	NATO	ÁNO	NIE	NIE	100	0
Produkcia	HNP	63840 (LU)	16200 (BG)	48050	300	225,8
Financie	NIIP	118,3 (MT)	-136,8 (CY)	-1,2	300	0
Informácie	Články	105377,5 (DE)	265,3 (MT)	12557,6	50	6
	Patenty	47353 (DE)	2 (CY)	2162	50	2,28
	Pracovníci	7209,7 (FI)	925,6 (RO)	4712,8	50	32,68
	Kultúra	10294332 (UK)	17521 (CY)	1494149	150	21,77
Spolu					1200	328,12

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Rumunsko, bodové hodnotenie 2013

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	2,4 (EL)	0,4 (LU)	1,3	100	54,17
	Vojaci	359500 (IT)	1510 (LU)	151300	100	42,1
	NATO	ÁNO	NIE	ÁNO	100	100
Produkcia	HNP	63840 (LU)	16200 (BG)	19370	300	91,02
Financie	NIIP	118,3 (MT)	-136,8 (CY)	-60,8	300	0
Informácie	Články	105377,5 (DE)	265,3 (MT)	11177,0	50	5,3
	Patenty	47353 (DE)	2 (CY)	993	50	1,05
	Pracovníci	7209,7 (FI)	925,6 (RO)	925,6	50	6,42
	Kultúra	10294332 (UK)	17521 (CY)	72056	150	1,05
Spolu					1200	301,11

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Slovensko, bodové hodnotenie 2013

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	2,4 (EL)	0,4 (LU)	1,0	100	41,67
	Vojaci	359500 (IT)	1510 (LU)	15850	100	4,41
	NATO	ÁNO	NIE	ÁNO	100	100
Produkcia	HNP	63840 (LU)	16200 (BG)	27640	300	129,89
Financie	NIIP	118,3 (MT)	-136,8 (CY)	-62,6	300	0
Informácie	Články	105377,5 (DE)	265,3 (MT)	4616,6	50	2,2
	Patenty	47353 (DE)	2 (CY)	184	50	0,2
	Pracovníci	7209,7 (FI)	925,6 (RO)	2714,7	50	18,83
	Kultúra	10294332 (UK)	17521 (CY)	186876	150	2,73
Spolu					1200	299,93

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Slovinsko, bodové hodnotenie 2013

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	2,4 (EL)	0,4 (LU)	1,1	100	45,83
	Vojaci	359500 (IT)	1510 (LU)	13550	100	3,78
	NATO	ÁNO	NIE	ÁNO	100	100
Produkcia	HNP	63840 (LU)	16200 (BG)	29400	300	138,16
Financie	NIIP	118,3 (MT)	-136,8 (CY)	-47,1	300	0
Informácie	Články	105377,5 (DE)	265,3 (MT)	3726,1	50	1,77
	Patenty	47353 (DE)	2 (CY)	364	50	0,38
	Pracovníci	7209,7 (FI)	925,6 (RO)	4214,2	50	29,23
	Kultúra	10294332 (UK)	17521 (CY)	91207	150	1,33
Spolu					1200	320,48

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Španielsko, bodové hodnotenie 2013

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	2,4 (EL)	0,4 (LU)	1,3	100	54,17
	Vojaci	359500 (IT)	1510 (LU)	213950	100	59,5
	NATO	ÁNO	NIE	ÁNO	100	100
Produkcia	HNP	63840 (LU)	16200 (BG)	32430	300	152,4
Financie	NIIP	118,3 (MT)	-136,8 (CY)	-93,4	300	0
Informácie	Články	105377,5 (DE)	265,3 (MT)	55736,4	50	26,45
	Patenty	47353 (DE)	2 (CY)	3026	50	3,2
	Pracovníci	7209,7 (FI)	925,6 (RO)	2638,8	50	18,3
	Kultúra	10294332 (UK)	17521 (CY)	1440952	150	21
Spolu					1200	435,02

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Spojené kráľovstvo, bodové hodnotenie 2013

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	2,4 (EL)	0,4 (LU)	2,1	100	87,5
	Vojaci	359500 (IT)	1510 (LU)	159150	100	44,27
	NATO	ÁNO	NIE	ÁNO	100	100
Produkcia	HNP	63840 (LU)	16200 (BG)	38780	300	182,24
Financie	NIIP	118,3 (MT)	-136,8 (CY)	-17,7	300	0
Informácie	Články	105377,5 (DE)	265,3 (MT)	103051,0	50	48,9
	Patenty	47353 (DE)	2 (CY)	14972	50	15,8
	Pracovníci	7209,7 (FI)	925,6 (RO)	4141,3	50	28,7
	Kultúra	10294332 (UK)	17521 (CY)	10294332	150	150
Spolu					1200	657,41

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Švédsko, bodové hodnotenie 2013

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	2,4 (EL)	0,4 (LU)	1,1	100	45,83
	Vojaci	359500 (IT)	1510 (LU)	13550	100	3,78
	NATO	ÁNO	NIE	NIE	100	0
Produkcia	HNP	63840 (LU)	16200 (BG)	46720	300	219,55
Financie	NIIP	118,3 (MT)	-136,8 (CY)	-20,6	300	0
Informácie	Články	105377,5 (DE)	265,3 (MT)	20092,6	50	9,53
	Patenty	47353 (DE)	2 (CY)	2332	50	2,46
	Pracovníci	7209,7 (FI)	925,6 (RO)	6676,3	50	46,3
	Kultúra	10294332 (UK)	17521 (CY)	541862	150	7,9
Spolu					1200	335,35

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat

Taliansko, bodové hodnotenie 2013

Zložka	Indikátor	Maximálna hodnota	Minimálna hodnota	Aktuálna hodnota	Maximum bodov	Aktuálne body
Bezpečnosť	Výdaje	2,4 (EL)	0,4 (LU)	1,6	100	66,67
	Vojaci	359500 (IT)	1510 (LU)	359500	100	100
	NATO	ÁNO	NIE	ÁNO	100	100
Produkcia	HNP	63840 (LU)	16200 (BG)	36070	300	169,5
Financie	NIIP	118,3 (MT)	-136,8 (CY)	-22,8	300	0
Informácie	Články	105377,5 (DE)	265,3 (MT)	68768,3	50	32,63
	Patenty	47353 (DE)	2 (CY)	8307	50	8,77
	Pracovníci	7209,7 (FI)	925,6 (RO)	1946,8	50	13,5
	Kultúra	10294332 (UK)	17521 (CY)	7286221	150	106,17
Spolu					1200	597,24

Zdroj: Vlastná práca, Dáta: Svetová Banka a Eurostat